Ruben van Beek, Rosa Andree, Martha de Jonge

Trimbos instituut

Netherlands Institute of Mental Health and Addiction

Drugs Online

Een inventarisatie van online kanalen voor drugsverkoop onder jongeren en perspectieven op online drugspreventie

Ruben van Beek, Rosa Andree, Martha de Jonge

Drugs Online

Een inventarisatie van online kanalen voor drugsverkoop onder jongeren en perspectieven op online drugspreventie

Trimbos-instituut, Utrecht, 2023

Trimbos instituut
Netherlands Institute of Mental Health and Addiction

Colofon

Auteurs
Ruben van Beek
Rosa Andree
Martha de Jonge

Met dank aan
Lavinia Stegemann
Daan van der Gouwe
Steven Biemans
Daniël Dols

Vormgeving en productie
Canon Nederland N.V.

Beeld
Getty Images

Financiering
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Deze uitgave is te downloaden via www.trimbos.nl/webwinkel met artikelnummer **AF2062**

© 2023, Trimbos-instituut, Utrecht
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.

Inhoudsopgave

Samenvatting 5

Introductie 7
Definities 7
Dataverzameling 8
Leeswijzer 9

1 Online verkoop van drugs 10
1.1 Overzicht van online verkoopkanalen voor drugs 10
Encrypted Messaging platforms (versleutelde berichten applicaties) 10
Social media en dating platforms 13
Clearnet webshops 14
Discussiefora 16
Dark web 17
Advertenties in de openbare ruimte 18
1.2 Meest gebruikte online verkoopkanalen drugs 19
Nederland 19
Buitenland 20
Conclusies hoofdstuk 1 22

2 Online drugspreventie vanuit het gezondheidsperspectief 23
2.1 Online drugspreventie in Nederland 24
Interventies gericht op het voorkomen van drugsgebruik 24
Interventies gericht op het voorkomen van schade ten gevolge van drugsgebruik (harm reduction) 25
Interventies gericht op het verminderen of stoppen van drugsgebruik 26
Online interventies voor de (sociale) omgeving 27
2.2 Online drugspreventie in het buitenland 28
Interventies gericht op het voorkomen van druggebruik 28
Interventies gericht op het voorkomen van schade ten gevolge van drugsgebruik (harm reduction) 29
Interventies gericht op het verminderen of stoppen van drugsgebruik 29
Conclusies hoofdstuk 2 31

3 Aanbevelingen 32
3.1 Aanbevelingen met betrekking tot monitoring en onderzoek 32
3.2 Aanbevelingen voor preventie met betrekking tot preventieve interventies die zich richten op het voorkomen van (de schade van) drugsgebruik 33

Referenties 35

Samenvatting

Er zijn online veel verschillende kanalen en platforms waarop mensen elkaar kunnen ontmoeten en met elkaar kunnen communiceren. Op al die platforms en via al die kanalen kan dus ook over drugs gepraat worden en in theorie kan ook overal online drugs verhandeld worden. Toch rapporteren de meeste uitgaande jongeren en jongvolwassenen dat zij hun drugs juist niet online kopen, maar 'live'. Het contact met een dealer wordt wel vaak via Whatsapp onderhouden.

Als het gaat om online verkoop van drugs, wordt ook Whatsapp het vaakst genoemd. Via dit platform is het gemakkelijk om bestellijsten te delen en in contact te komen met mensen die drugs verkopen. Een ander platform dat genoemd wordt is Telegram, waar drugs ook in groepen met duizenden leden aangeboden wordt. Slechts een klein aandeel van uitgaande jongeren en jongvolwassenen geeft aan dat zij hun drugs kopen via social media platforms zoals Facebook en Instagram.

Drugsverkoop via 'clearnet webshops' lijkt minder vaak voor te komen. Het gaat met name om de verkoop via een online webshop van 'research chemicals' ook wel bekend als nieuwe psychoactieve stoffen (NPS). Dit zijn stoffen die nog niet in de opiumwet opgenomen zijn en vaak onder de Warenwet vallen. Er zijn signalen dat er ook middelen die wel op de Opiumlijst staan op het clear web verkocht worden. Er is echter weinig bekend over de omvang van deze wijze van verkoop.

De verkoop via het dark web wordt door uitgaande jongeren en jongvolwassenen nog minder gemeld. Ook bij gebruikers die hun drugs bij het DIMS inleveren wordt slechts in één op de twintig gevallen aangegeven dat de drugs online gekocht is.

Online interventies richten zich in Nederland voornamelijk op het voorkomen van de schade van drugsgebruik door gebruikers te informeren en waarschuwen voor de gevolgen van het gebruik. Interventies die zich richten op het voorkomen van gebruik zijn nog beperkt in aantal. Er zijn wel verschillende online interventies die gericht zijn op stoppen of minderen van drugsgebruik. In deze interventies worden vaak motiverende gespreksvoering, cognitieve gedragstherapie en gepersonaliseerde feedback toegepast. Daarnaast bestaan er interventies die zich richten op bewustwording rondom de bredere maatschappelijke schade ten gevolge van drugsgebruik. Het is echter onbekend of dit type interventies drugsgebruik ook doet afnemen.

Omdat er nog veel onbekend is over de online drugsmarkten, met name onder gebruikersgroepen anders dan uitgaande jongeren, is meer onderzoek nodig. We bevelen onderzoek aan naar het gebruik van online kanalen voor de aankoop van drugs, hoe het aankoopproces bij verschillende kanalen verloopt, de motieven voor het gebruik van deze kanalen en de rol van tussenpersonen (tussen drugdealer en koper). Dit laatste is relevant om te bepalen wat de totale omvang van de online drugsmarkt is. In deze onderzoeken is het belangrijk dat er onderscheid wordt gemaakt tussen verschillende gebruikersgroepen. Daarnaast bevelen we aan dat online kanalen zoals Telegram en webshops actiever worden gemonitord om snel zicht te krijgen op trends op de

online drugsmarkten. Op gebied van online interventies zien we vooral kansen op verschillende online kanalen als Telegram, webshops en het dark web. Internationaal onderzoek heeft laten zien dat een online aanwezigheid en informatievoorziening van een Harm Reduction organisatie, op de kanalen waar drugs worden gekocht, een meerwaarde kan hebben. De uitkomsten van het voorgestelde onderzoek en monitoring zouden een goede basis kunnen bieden voor de ontwikkeling van interventies voor specifieke doelgroepen.

Introductie

Op 8 juli 2021 werd de motie 'Drugbeleid' voorgesteld door Tweede Kamerleden Bikker, Vander Staaij, Kuik en Pouw-Verweij (T.K. 24 077-481). Deze publicatie is tot stand gekomen naar aanleiding deze aangenomen motie, waarin de regering wordt verzocht onderzoek te doen naar het gebruik van online kanalen om drugs te kopen en met preventieve voorstellen te komen om te voorkomen dat drugs online aangekocht kunnen worden. De motie luidde als volgt:

…constaterende dat synthetische drugs voor minderjarigen en andere jonge mensen eenvoudig online te bestellen zijn via bijvoorbeeld webshops en andere sociale media;
overwegende dat het in voorbereiding zijn de verbod op nieuwe psychoactieve stoffen gepaard moet gaan met maatregelen om gebruik van deze middelen terug te dringen;
verzoekt de regering, onderzoek te laten doen via welke kanalen jonge mensen op dit moment aan synthetische drugs komen en met strafrechtelijke en preventieve voorstellen te komen om dit aanbod en daarmee het gebruik van deze drugs terug te dringen…

Om op de motie te reageren kijken we in dit rapport naar drie onderzoeksvragen:
1. Welke online kanalen bestaan er waar mensen mogelijk drugs zouden kunnen kopen?
2. Op welke van deze online kanalen kopen jonge mensen daadwerkelijk hun drugs?
3. Wat is het huidige aanbod van online drugspreventie gericht op jongeren en jongvolwassenen?

Bij het beantwoorden van deze drie vragen kijken we per hoofdstuk eerst naar de Nederlandse situatie om daarna een vergelijking met het buitenland te maken waar mogelijk.

Definities

Om die hierboven beschreven onderzoeksvragen te beantwoorden gaan we in deze publicatie uit van de volgende definities:
1. Doelgroep. In de motie wordt gesproken over jonge mensen zonder daarbij een definitie te geven. In deze publicatie definiëren wij jonge mensen als jongeren (16-18) en jongvolwassenen (18-35 jaar oud). Deze leeftijdsgroepen worden nationaal en internationaal gebruikt om verschillende groepen jonge mensen te omschrijven. We hebben in deze publicatie dus geen interventies meegenomen die gericht zijn op schoolgaande kinderen onder de 16 jaar of gericht zijn op oudere drugsgebruikers. Wanneer geen informatie te vinden was over jongeren of jongvolwassenen maar wel over een bredere groep, zoals alle volwassenen of bepaalde subgroepen gebruikers, zijn ook onderzoeken en bevindingen opgenomen die niet uitsluitend jongeren of jongvolwassenen betreffen. De reden hiervoor is dat de werkingsmechanismen van preventieve interventies tussen groepen soms toch vergelijkbaar kunnen zijn.
2. Synthetische drugs. In de motie wordt gesproken over 'synthetische drugs'. Omdat deze definitie slechts een deel van de online drugsmarkten omvat hebben we in deze publicatie gekozen voor bredere definitie, namelijk: alle middelen die in de Opiumwet zijn opgenomen

en middelen die feitelijk onder de warenwet vallen maar als psychoactieve middelen verkocht worden (de zogenaamde nieuwe psychoactieve stoffen). We hebben in dit onderzoek cannabis niet expliciet meegenomen, maar er worden wel een aantal interventies genoemd die zich richten op cannabis omdat deze als voorbeeld kunnen dienen voor interventies die zich op andere middelen richten.

3. Nieuwe psychoactieve stoffen (NPS). NPS zijn synthetische stoffen met een psychoactieve werking die pas sinds kort op de drugsmarkt worden aangetroffen en nog niet onder de Opiumwet vallen. Maar ook (gereguleerde) stoffen die opnieuw op de drugsmarkt verschijnen (zoals 2C-B) of waarvan de wettelijke status pas recent is veranderd (zoals 4-FA) worden beschouwd als NPS. NPS (soms ook aangeduid als 'designer drugs', 'research chemicals', of 'legal highs') zijn qua werking vergelijkbaar met de 'traditionele' illegale drugs en worden vaak geproduceerd om de drugswetgeving te omzeilen. Vanwege het in rap tempo verschijnen en verdwijnen van stoffen, en veranderingen in (inter)nationale wetgeving is 'NPS' een rekbare term
4. Online kanalen. In de motie wordt gesproken over de verhandeling van drugs via 'webshops en andere social media'. Omdat bij deze definitie een aantal belangrijke aankoopkanalen buiten beschouwing zou zijn gebleven hebben wij in deze publicatie gekozen voor de wat bredere definitie van alle bij ons bekende online kanalen waar drugs gekocht zouden kunnen worden. Wij zullen in deze publicatie niet alleen stilstaan bij de genoemde online webshops en social media, maar ook kijken naar versleutelde berichten applicaties (encrypted messaging apps), fora en het dark web.
5. Preventie. De motie gaat niet alleen over de online verhandeling van drugs maar vraagt de minister ook om te komen tot strafrechtelijke en preventieve voorstellen om het aanbod en daarmee het drugsgebruik te verminderen. Het Trimbos-instituut staat voor een mentaal gezonde samenleving en richt zich dus met name op de preventie van gezondheidsschade ten gevolge van drugsgebruik. In dit kader richt deze publicatie zich dus ook met name op preventieve interventies die gericht zijn op het verminderen of voorkomen van drugsgebruik. In deze publicatie is geen aandacht besteed aan preventieve interventies vanuit het strafrechtelijke perspectief. Het is echter wel van belang op te merken dat dit type interventies, die met name gericht zijn op het voorkomen dat jonge mensen in de criminaliteit terecht komen, in toenemende mate ontwikkeld en geïmplementeerd wordt in het kader van het tegengaan van ondermijning.

Dataverzameling

De bevindingen in deze publicatie zijn tot stand gekomen door gesprekken met interne experts bij het Trimbos-instituut die vaak al eerder onderzoek uitgevoerd hebben op dit onderwerp. Daarnaast hebben wij de databases van relevante instituten, zoals het Europese Waarnemingscentrum voor Drugs en Drugsverslaving (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA) doorzocht op dit onderwerp. Verder is er via online zoekmachines naar informatie gezocht. Als laatste hebben we relevante wetenschappelijke literatuur gezocht via de wetenschappelijke databases Pubmed en Google Scholar. Al deze bevindingen zijn samengevoegd in deze publicatie.

Leeswijzer

We volgen de opbouw van de onderzoeksvragen zoals hierboven beschreven. Hoofdstuk 1 "Online verkoop van drugs" bundelt bevindingen uit verschillende onderzoeken naar online verkoopkanalen. Hierin brengen wij in beeld waar Nederlandse jongeren en jongvolwassenen hun drugs kunnen kopen. In de eerste paragraaf wordt een beschrijving gegeven van kanalen waar drugs gekocht kunnen worden. In de tweede paragraaf kijken we naar de populariteit van verschillende online verkoopkanalen in Nederland. Hierbij bundelen we recente onderzoeken naar online verkoopkanalen en laten we trends in de verkoopkanalen over de afgelopen jaren zien. Daarnaast wordt de Nederlandse situatie kort vergeleken met de situatie in andere landen. Aan het einde van het eerste hoofdstuk volgen de conclusies over het gebruik van online kanalen om drugs te kopen in Nederland.

In hoofdstuk 2 "Online drugspreventie vanuit het gezondheidsperspectief", wordt een overzicht van online drugspreventie gegeven. In dit hoofdstuk vatten we beknopt samen welke online interventies voor Nederlandse jongeren op dit moment worden ingezet om te voorkomen dat zij overgaan tot het gebruik van drugs of die als doel hebben het gebruik van synthetische drugs te verminderen of stoppen. Vervolgens worden er buitenlandse online interventies beschreven die ook voor Nederland interessant zouden kunnen zijn in dit kader. Dit tweede hoofdstuk wordt afgesloten met een aantal conclusies over de online interventies die op dit moment beschikbaar zijn.

In hoofdstuk 3 doen we een aantal aanbevelingen en geven we een aantal ideeën over toekomstige interventies die gericht zijn op het voorkomen van drugsgebruik, de schade ervan of die jongeren helpen te stoppen of minderen met gebruik.

1 Online verkoop van drugs

1.1 Overzicht van online verkoopkanalen voor drugs

De vraagstelling uit de motie is breed geformuleerd. Er zijn veel media en kanalen waar theoretisch over drugs en drugsverkoop gecommuniceerd zou kunnen worden. Daarom hebben we na consultatie met interne experts en het lezen van internationale wetenschappelijke literatuur een onderverdeling aangebracht in online kanalen waar over drugs gecommuniceerd wordt en/of waar drugs worden gekocht. De (mogelijke) online verkoopkanalen van drugs zijn onder te verdelen in vijf categorieën die per stuk aan bod komen.

1. Encrypted Messaging Platforms (directe berichten apps)
2. Social media platforms
3. Websites/webshops
4. Fora
5. Dark web

Encrypted Messaging platforms (versleutelde berichten applicaties)

Encrypted messaging platforms zijn bekend als apps waarmee je direct één op één met iemand in gesprek gaat. De meest gebruikte app in Nederland is Whatsapp met naar schatting 12,4 miljoen gebruikers (Newcom, 2021). Hierna volgen Telegram (1,6 miljoen) en Signal (800 duizend) met ook nog een redelijk aantal gebruikers in Nederland. Er zijn nog veel meer van dit soort apps zoals Kik, Dust, Line, Silence, Threema, Viber, en Wickr. Deze apps lijken in Nederland beperkt gebruikt te worden. Al deze apps gebruiken end-to-end encryptie waardoor berichten versleuteld heen en weer gestuurd kunnen worden tussen gebruikers. In theorie kunnen al deze apps gebruikt worden om drugs te verkopen. Whatsapp wordt bijvoorbeeld soms door aanbieders van drugs gebruikt om bestellijsten te delen met gebruikers die eerder bij de aanbieder besteld hebben. Een voorbeeld van zo'n bestellijst wordt hieronder weergegeven (afbeelding 1).

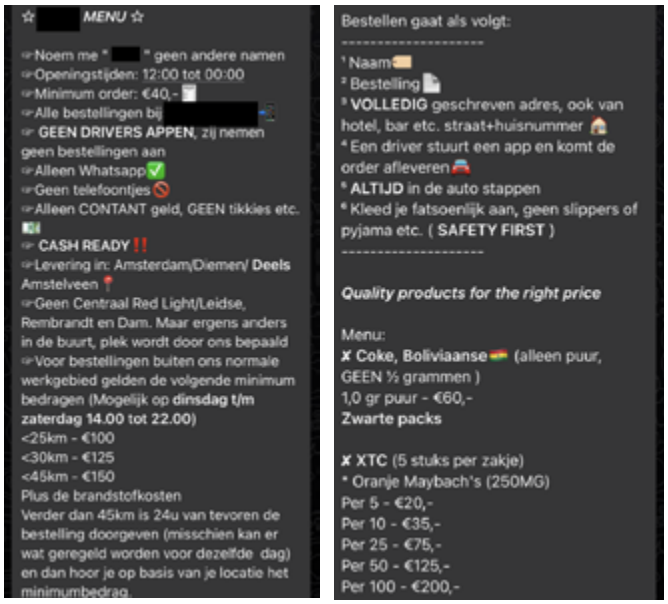

Afbeelding 1a. Screenshots Whatsapp. Voorbeeld van een bestellijst met instructie die via Whatsapp verstuurd is.

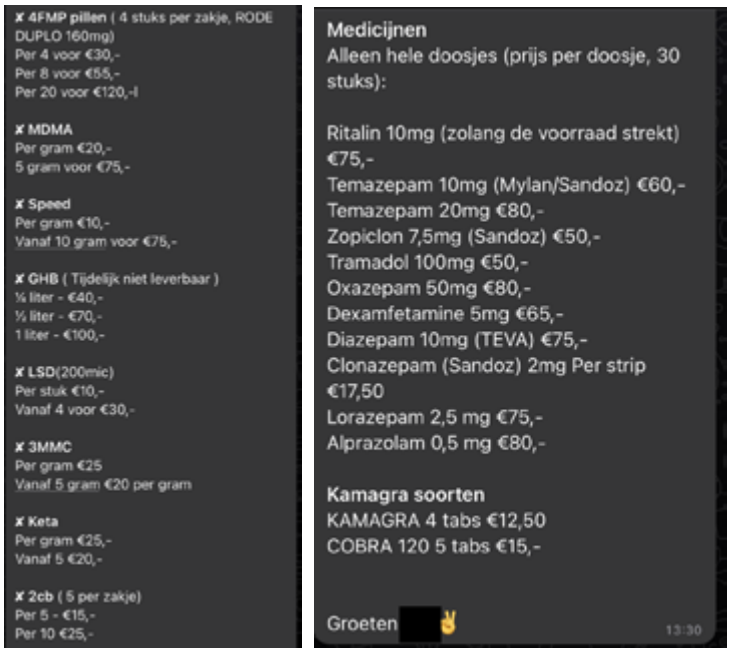

Afbeelding 1b. Screenshots Whatsapp. Voorbeeld van een bestellijst met instructie die via Whatsapp verstuurd is.

Het verspreiden van bestellijsten zoals in afbeelding 1 zou in principe ook via Telegram kunnen gebeuren, maar we hebben hier op dit moment geen aanwijzingen voor. Uniek bij Telegram is dat er sprake is van een zoekfunctie die je laat zoeken in groepen op Telegram. Deze groepen kunnen open toegankelijk zijn of gesloten, waar je zonder toestemming geen toegang toe hebt. In sommige van dit soort groepen worden ook drugs aangeboden (zie afbeelding 2). Het gaat dan dus niet om een bestellijst die van persoon tot persoon wordt verspreid, maar om een groep met vaak duizenden leden waarin honderden bestellijsten worden gedeeld, soms met foto's van de aangeboden producten erbij. Waar het accent bij de bestellijsten zoals die gedeeld worden op Whatsapp (en dus mogelijk ook andere kanalen) ligt op de verhandeling van kleine gebruikershoeveelheden lijkt dit bij Telegramgroepen anders te liggen. In deze groepen worden naast gebruikershoeveelheden, ook veel grotere handelshoeveelheden aangeboden. Daarnaast beidt Telegram ook nog de mogelijkheid om mensen of groepen in jouw regio te zoeken.

Er is betrekkelijk weinig wetenschappelijk onderzoek te vinden over de verhandeling van drugs op Telegram of andere encrypted messaging platforms. Een recent onderzoek in Nederland van het Trimbos-instituut uit 2021 analyseerde posts op Telegram waarmee het handelsvolume van drugs in Nederland ten tijde van corona via dit social medium in kaart werd gebracht. Het onderzoek wees uit dat MDMA/ecstasy het meest verhandeld werd via het social medium. Daarna volgden cocaïne en amfetamine (Blankers et al., 2021). Ook vond dit onderzoek een toename in de verhandeling van psychedelica tijdens de eerste lockdown tussen 15 maart 2020 en 1 juni 2020. Omdat de bevindingen overeen kwamen met de bevindingen uit onderzoek onder uitgaande jongeren bleek het monitoren van Telegramgroepen dus een goede indicatie van zowel het aanbod als van de markt.

Uit recent onderzoek blijkt dat dark web vendors via bots kunnen adverteren en verkopen in Telegramgroepen zoals hierboven beschreven zijn (Barratt et al., 2022). Zie voor een verdere uitleg hierover onder *dark* web.

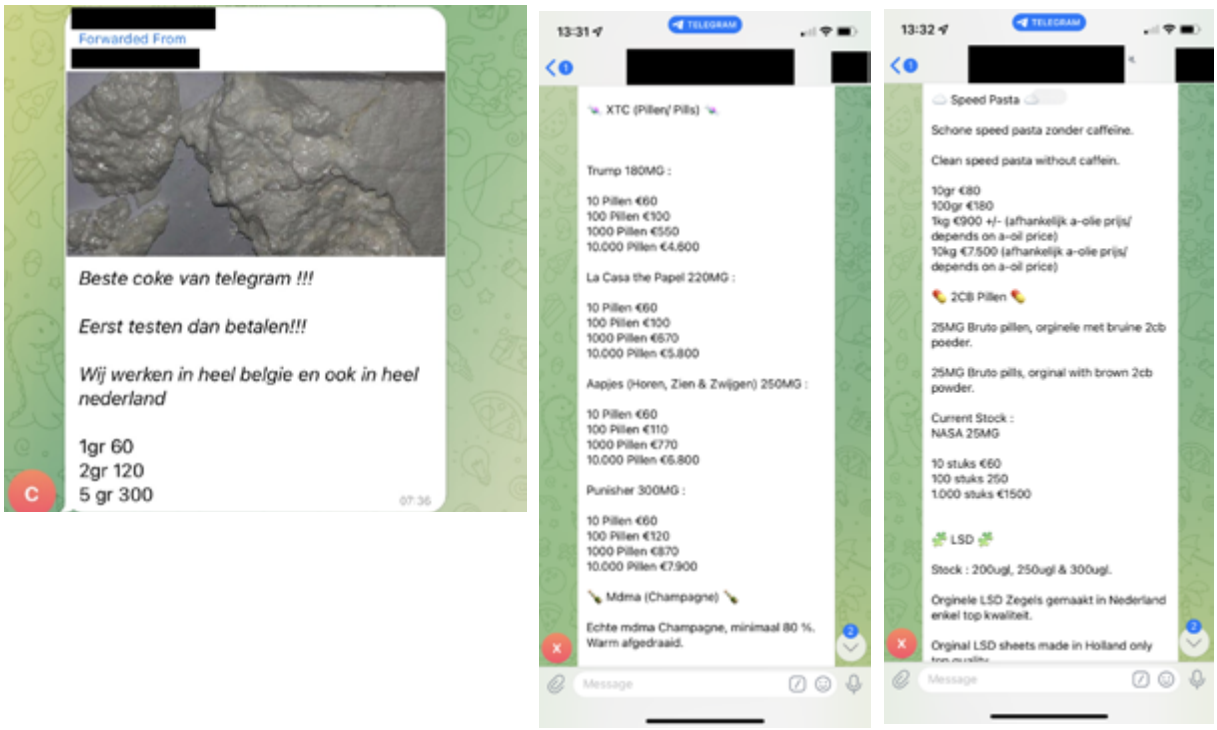

Afbeelding 2. Screenshots Telegram. Links een advertentie voor cocaïne waarbij ook een afbeelding gebruikt wordt om het product aan te prijzen. Daarnaast een voorbeeld van een verkooplijst van drugsdealer in een groep op Telegram waarbij opvalt dat groot ingekocht kan worden.

Tot slot zien we ook generieke bestellijsten in de vorm van een opgemaakte afbeelding (afbeelding 3). De afbeelding in het voorbeeld is opgemaakt in het thema van een groot dance evenement in Nederland. Dergelijke afbeeldingen kunnen niet alleen via encrypted messaging platforms verstuurd worden, maar in principe via ieder kanaal waarop afbeeldingen met andere gebruikers gedeeld kunnen worden.

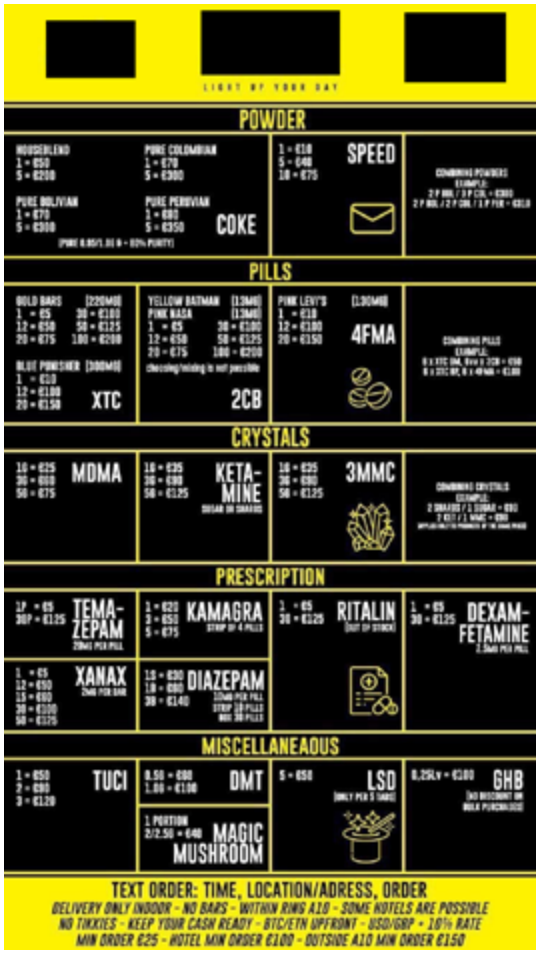

Afbeelding 3. Screenshot van een bestellijst verzonden via Whatsapp.

De hierboven beschreven encrypted messaging apps lijken de meest gebruikte kanalen voor de verhandeling van drugs in Nederland. Het is onbekend of er nog meer encrypted messaging platforms gebruikt worden voor de verhandeling van drugs. In principe zijn alle encrypted messaging platforms voor dergelijke drugshandel geschikt. Van Whatsapp, Telegram en Signal is uit onderzoek bekend dat deze kanalen in Nederland worden gebruikt als kanaal om drugs te verkopen, we komen hier in paragraaf 1.2 op terug. Onderzoeken uit de Verenigde Staten en Nieuw-Zeeland wijzen uit dat ook Wickr en Kik worden gebruikt voor drugshandel (Shah et al., 2021; van der Sanden et al., 2021).

Social media en dating platforms

Naast de encrypted messaging apps worden de vele verschillende social media platforms ook veelvuldig door jongeren gebruikt om met elkaar te communiceren. Het bekendste en grootste social medium is nog steeds Facebook (10,3 miljoen gebruikers in Nederland). Andere bekende social media platforms zijn YouTube (9,3 miljoen gebruikers), Instagram (6,6 miljoen gebruikers), LinkedIn (5 miljoen) en Twitter (3,5 miljoen). Onder jongeren zijn ook Snapchat (3,2 miljoen) en TikTok (3,0 miljoen) populair. Veel van deze platforms hebben de mogelijkheid om direct berichten naar andere gebruikers te sturen en zijn daardoor, net als de encrypted messaging platforms die hierboven beschreven zijn, in theorie geschikt om over drugs te communiceren. Alleen van Facebook, Instagram en Snapchat is bekend dat deze social media platforms in Nederland worden gebruikt voor drugshandel (zie paragraaf 1.2). Over het gebruik van TikTok en Twitter voor drugshandel in Nederland is niets bekend.

In het buitenland (o.a. de VS en Ierland) komen signalen dat TikTok wordt gebruikt voor de aanschaf van medicijnen (zelfmedicatie) en drugs (Mooney, 2022). Ook is er van andere social mediakanalen in het buitenland bekend dat deze worden gebruikt voor de verhandeling van drugs. Zo wordt in het Verenigd Koninkrijk ook drugs aangeboden via Instagram (zie afbeelding 4). Maar ook andere platforms, zoals Discord, Yik Yak, Twitter en zelfs dating apps als Tinder en Grindr worden in het buitenland genoemd als platforms waar drugs verhandeld wordt (Moyle et al., 2019; van der Sanden, Wilkins, Rychert & Barratt, 2022). Bij bijvoorbeeld Instagram en Twitter kan een potentiële koper drugs vinden door te zoeken op bepaalde hashtags (e.g. #mdma of #weedforsale). Vaak kan de potentiële koper de deal sluiten via een ander kanaal, zoals bijvoorbeeld Whatsapp of Kik. In het geval van Tinder kan de potentiële koper blijven swipen door profielen totdat zij een drugsdealer in hun buurt tegenkomen (Kruithof et al., 2016).

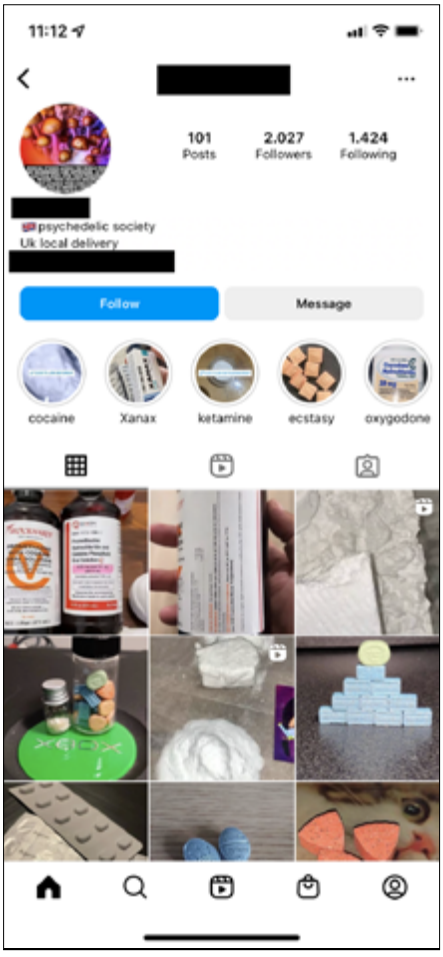

Afbeelding 4. Screenshot Instagram. Een instagramprofiel van iemand die in het Verenigde Koninkrijk drugs aanbiedt.

Clearnet webshops

De meeste websites op internet worden door Google geïndexeerd en kunnen daardoor gevonden worden met zoekmachines zoals Google. Websites die op deze manier publiek toegankelijk zijn en dus vindbaar zijn via zoekmachines worden aangemerkt als clearnet websites. Dit als tegenhanger van het *dark web* dat niet geïndexeerd wordt en dus ook niet vindbaar is via zoekmachines, daarover meer bij punt 5 in deze paragraaf. Op het clearweb bestaan twee soorten webshops die drugs aanbieden, websites die middelen die wel op de opiumlijst staan aanbieden, deze websites overtreden de Opiumwet door middelen die op de opiumlijst staan aan te bieden. Daarnaast zijn er websites die psychoactieve middelen verkopen die vaak afgeleid zijn van reeds bestaande drugs en nog niet op de opiumlijst staan, zogenaamde 'research chemicals' ook bekend als nieuwe psychoactieve stoffen (NPS).

Binnen het Trimbos-instituut worden google-indexed webshops die NPS aanbieden sinds 2021 routinematig gemonitord. Dit is in het kader van een effectmeting van de wijziging van de Nederlandse Opiumwet, met betrekking tot NPS. Echter is die data nog niet gepubliceerd.

In een onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (Kruithof et al., 2016) kwam uit anekdotisch bewijs naar voren dat er enkele clear websites bestonden die wel in de Opiumwet opgenomen middelen zoals cocaïne of cannabis verkochten. Dit waren websites die met het webadres impliceerden andere producten te verkopen, bijvoorbeeld paardenveiling.nl (deze website is inmiddels offline gehaald). Het is lastig om goed zicht te houden op dergelijke websites, maar op het moment van schrijven (december 2022) zien wij dat dergelijke sites nog steeds online staan. Op dit soort websites gaat het vaak om een bericht op de site die verwijst naar een drugverkoper middels een emailadres of verwijzing naar een account op een encrypted messaging platform zoals Wickr om met de verkoper in contact te komen.

Daarnaast zien we ook online webshops die zich vaak voordoen als online apotheek waar drugs zoals cocaïne of XTC besteld kunnen worden (zie afbeelding 5). Over deze websites is weinig bekend, het dus onduidelijk of de middelen die aangeboden worden ook daadwerkelijk geleverd worden aan gebruikers die ze bestellen.

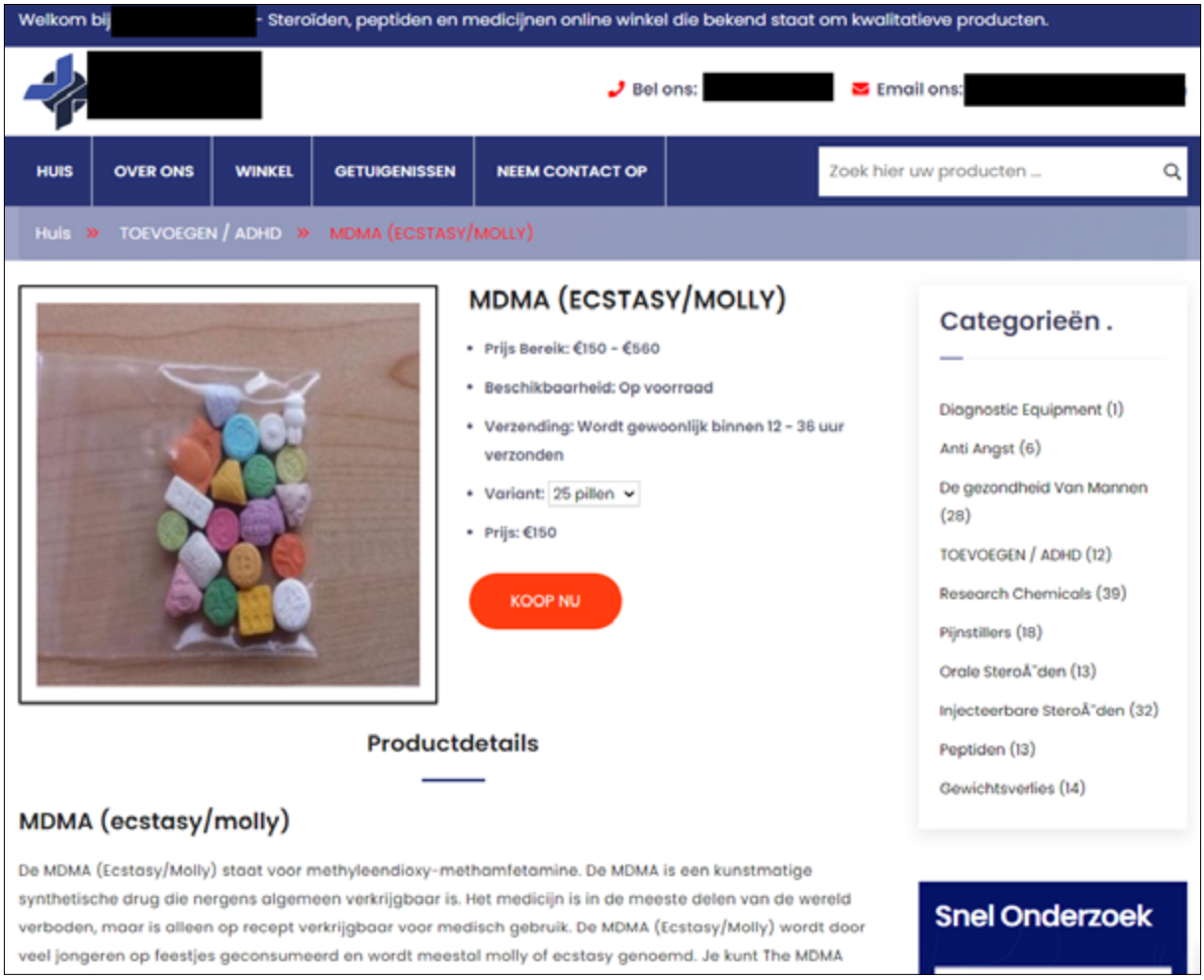

Afbeelding 5. Screenshot van website. Een Nederlandstalige website waarop MDMA (XTC) aangeboden wordt.

De tweede groep websites bieden middelen aan met een psychoactieve werking die niet op de opiumlijsten staan, nieuwe psychoactieve stoffen (NPS) (zie afbeelding 6). Een onderzoek uit 2020 toonde aan dat deze websites makkelijk te vinden zijn en er een brede selectie aan verschillende NPS-en te koop zijn op deze sites (Olijhoek et al., 2021). Een bekend middel dat, vóór plaatsing op lijst II van de Opiumwet , via deze weg verkocht werd was 3-MMC. Vanwege de snelle dynamiek op deze NPS-markt wordt er gewerkt aan nieuwe wetgeving om niet alleen individuele stoffen, maar ook stofgroepen te verbieden.

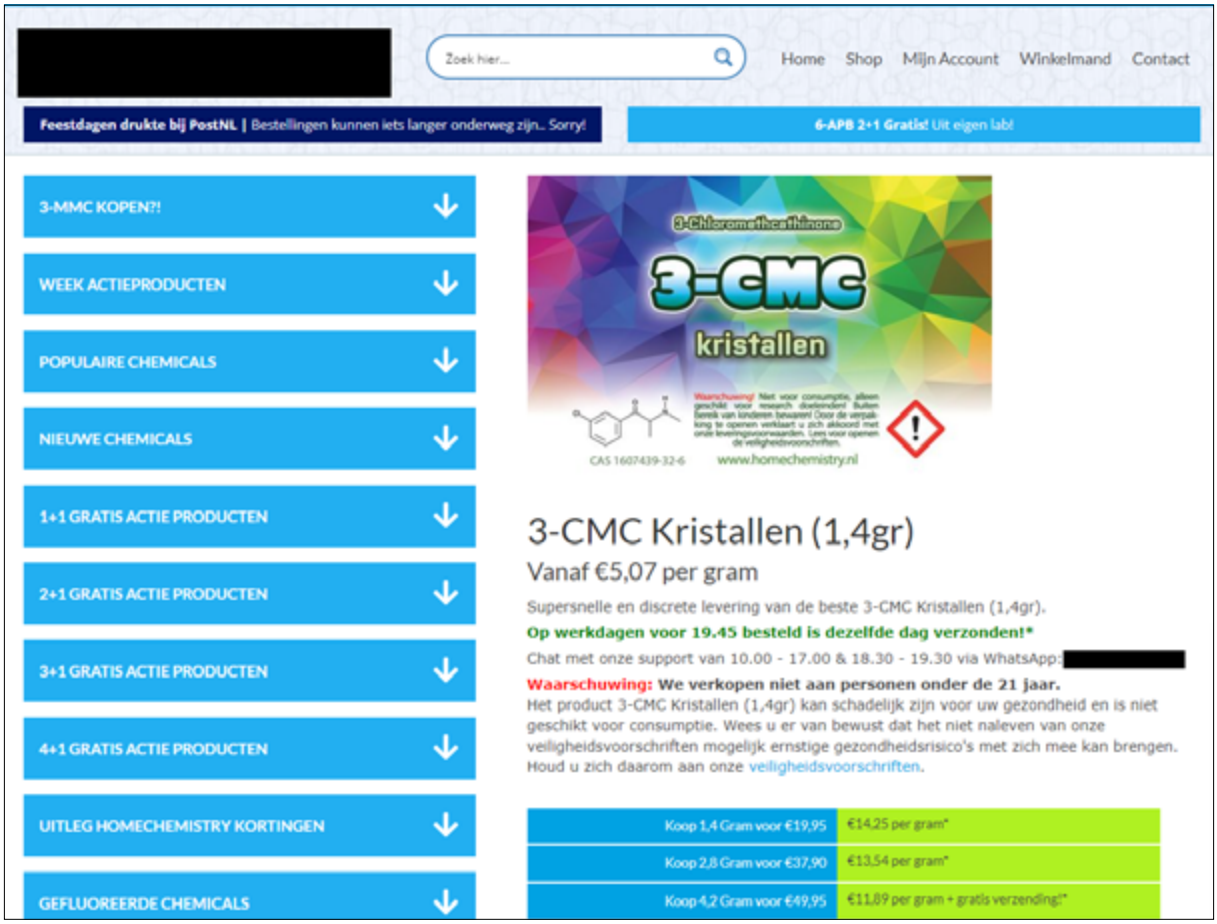

Afbeelding 6. Voorbeeld van een webshop waar (nog) legale nieuwe psychoactieve stoffen worden aangeboden.

Uit het Grote Uitgaansonderzoek 2016 bleek dat met name NPS zoals Benzo Fury (6-ABP) (36.6%), Methoxetamine (MXE) (33.8%), methylon (27.9%), 4-MEC (14.3%) en mefedron (4-MMC) (11.1%) online gekocht werden. Daarnaast werd ook LSD weleens online gekocht (13.8%). Andere populaire middelen werden veel minder vaak online gekocht, zoals cannabis (0.4%), ecstasy (1.7%), cocaïne (1.2%), speed (2.3%) en lachgas (2.2%). Er werd in dit onderzoek helaas geen onderscheid gemaakt tussen het dark web en het clear web.

Discussiefora

Er bestaan verschillende fora die zich richten op het gesprek over drugs (zie afbeelding 7). Er zijn verschillende fora en op al deze fora kunnen gebruikers ook één op één met elkaar communiceren over drugs. Discussiefora en chatsites werden in het Grote Uitgaansonderzoek door een klein aandeel van jongeren (0.2%) en jongvolwassen die uitgaan genoemd (zie paragraaf 1.2).

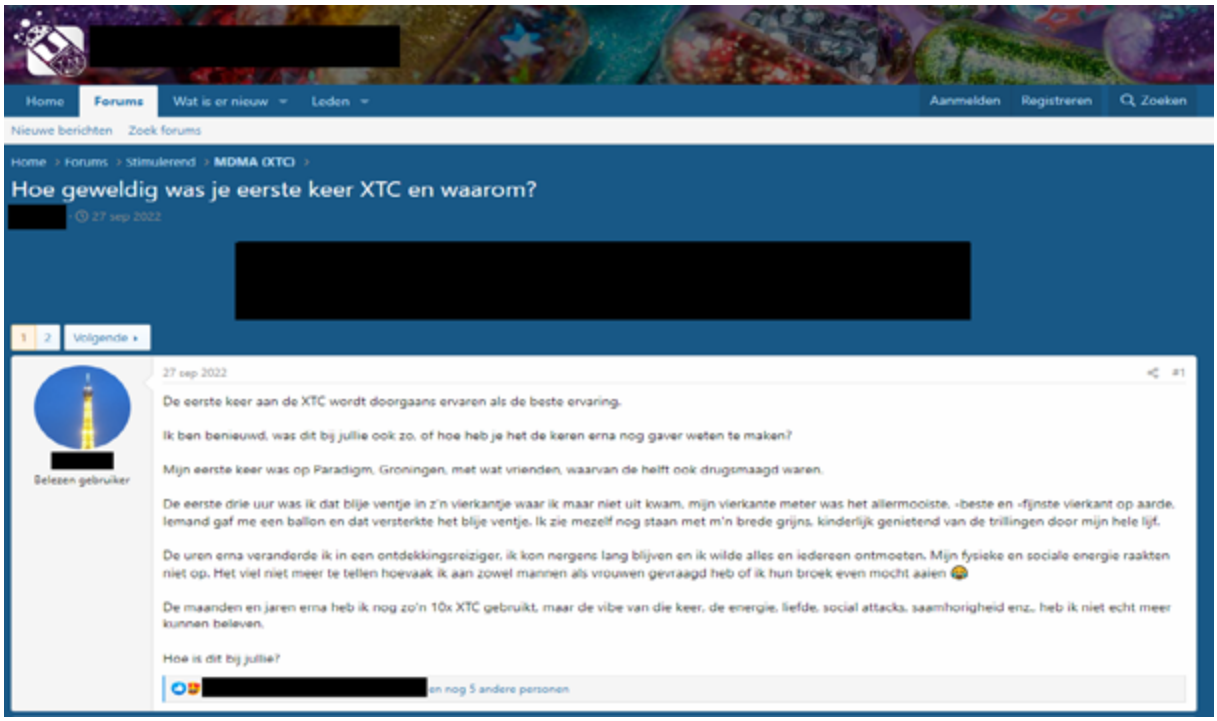

Afbeelding 7. Screenshot van een forum waarop over drugs gesproken wordt.

Dark web

Een ander verkoopkanaal van drugs dat in de afgelopen 10 jaar langzaam een opmars heeft gemaakt is het dark web. Het dark web is een volledig anoniem en afgeschermd deel van het internet waar je een speciale Tor-browser voor nodig hebt om toegang te krijgen. Dark websites zijn ook niet vindbaar via zoekmachines zoals Google. Op het dark web zijn o.a. illegale online marktplaatsen, ook wel cryptomarkten genoemd, te vinden. Om drugs te kopen via cryptomarkten is er enige technische competentie vereist, wat het een stuk minder toegankelijk maakt dan social media en encrypted messaging apps (Barratt & Aldridge, 2016; van der Gouwe et al., 2017).

Cryptomarkten op de dark web worden gebruikt om een grote variëteit aan drugs te verhandelen. In tabel 1 zie je het marktaandeel van verschillende type drugs op de cryptomarkt AlphaBay. De onderzoekers vergeleken het marktaandeel van verschillende middelen van Alphabay en schattingen van het EMCDDA (2016a) van de EU drugsmarkt en concludeerden dat deze voor het grootste gedeelte van de middelen gelijk overeen kwamen. Er kwamen echter twee contrasterende bevindingen uit: heroïne had een groter marktaandeel in de hele drugsmarkt (online én offline) en ecstasy had een groter marktaandeel in de cryptomarkt (Tzanetakis, 2018)2012. Dat betekent dat heroïne relatief vaker niet online gekocht wordt en ecstasy juist relatief vaker.

Tabel 1. Marktaandeel verschillende middelen op Alphabay (Tzanetakis et al., 2018.).

Type drugs	Percentage
Stimulanten	20.98
Cannabis & Hasj	18.47
Opioïden	12.69
Ecstasy	11.69
Psychedelica	9.56
Benzodiazepines	7.87
Voorgeschreven medicijnen	5.78
Dissociatieve drugs	5.59
Anders	2.66
Steroïden	2.58
Gewichtsverlies drugs	1.50
Tabak	0.66

Een recente ontwikkeling is het koppelen van dark web vendors aan Telegram groepen. Televend deed dit via bots die drugs van dark web vendors aanbood in Telegram groepen en daar ook bestellingen aannam en die weer doorzette naar het dark web (Barratt et al., 2022). Op die manier werd een deel van het aan- en verkoopproces dus geautomatiseerd en de drempel tot het dark web verlaagd. De Telegramgroepen waar drugs aangeboden worden zijn zoals beschreven in hoofdstuk 1 waren te vinden met de zoekfunctie van Telegram. Hoewel deze technologie de anonimiteit van het dark web combineert met het gemak van encrypted messaging apps was het platform geen lang leven beschoren en is Televend volgens het artikel al enige tijd geleden offline gegaan. Deze ontwikkeling laat echter wel zien dat niet alleen de hierboven beschreven platforms beschikbaar zijn voor het aankopen van drugs, maar dat ook combinaties van de platforms gebruikt zouden kunnen worden voor de verhandeling van drugs.

Advertenties in de openbare ruimte

Een fenomeen waarvan recent in Nederland meldingen worden gemaakt is het adverteren van drugsaanbieders in de openbare ruimte door middel van stickers met een QR code (zie afbeelding 8). Dit fenomeen bestaat al langer in landen in Oost-Europa waar verkopers vaker in contact komen met gebruikers via codes en weblinks die in de openbare ruimte zijn aangebracht (van der Gouwe, 2021). In Nederland wordt er met een afbeelding uitgedrukt waar de sticker eigenlijk over gaat, namelijk het aankopen van drugs. Deze stickers worden op drukke plaatsen in de openbare ruimte aangebracht, zoals op haltes van het openbaar vervoer, lantaarnpalen in drukke gebieden van de stad en andere in het oog springende plekken. Als de QR-code gescand wordt ontvangt diegene die de QR-code scant het nummer van de verkopende partij.

Afbeelding 8. Voorbeeld van een sticker op een bushokje in Amsterdam, waarbij de QR code het telefoonnummer van een drugsdealer verstrekt.

1.2 Meest gebruikte online verkoopkanalen drugs

Nederland

Er is in de afgelopen jaren een beperkt aantal onderzoeken uitgevoerd waarin de (populariteit van) online verkoopkanalen van drugs in Nederland in kaart werden gebracht. We weten alleen van jongeren en jongvolwassen die uitgaan (Het Grote Uitgaansonderzoek; Monshouwer et al., 2021) en van mensen die drugmonsters inleveren bij het Drugs Informatie en Monitoring Systeem (DIMS) iets over de mate van online verkoop. Voor andere groepen gebruikers is niet bekend of en in welke mate zijn drugs online kopen. In het figuur hieronder wordt aangegeven wat onder Nederlandse uitgaande jongeren en jongvolwassenen die in het laatste jaar drugs hadden gebruikt de meest gebruikte kanalen zijn om drugs te kopen (figuur 1).

Figuur 1. Het Grote Uitgaansonderzoek. Respondenten die in de afgelopen 12 maanden online drugs hebben gekocht naar type kanaal (%, n=2803)

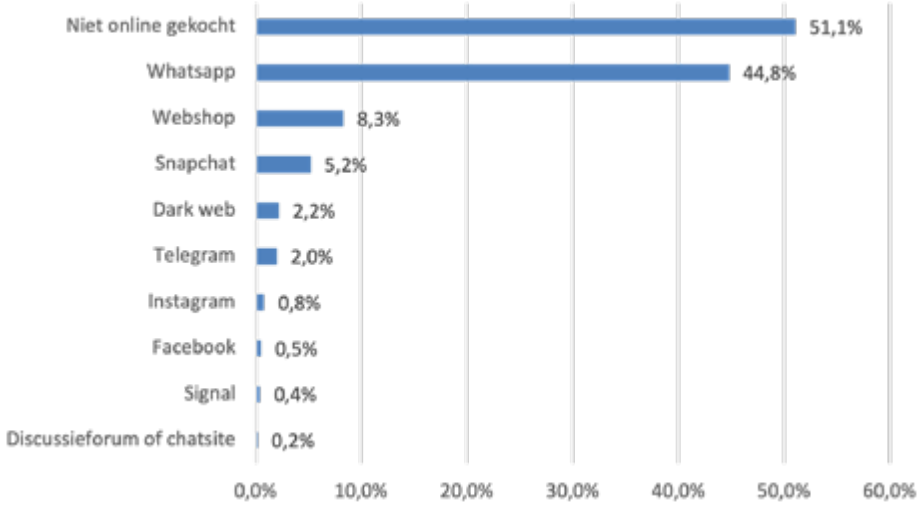

Bron: Monshouwer et al. 2021.

Deze vraag is gesteld aan alle jongeren die in de afgelopen 12 maanden drugs hadden gebruikt. Wat opvalt is dat de grootste categorie 'geen' is. Dat betekent dat deze mensen wel drugs hebben gebruikt in het laatste jaar maar deze middelen niet (zelf) online gekocht hebben. Deze categorie bestaat naar alle waarschijnlijkheid uit de som van de volgende situaties van mensen die wel drugs gebruikte maar het niet online kochten:

- Zij hebben het gekregen van vrienden, kennissen of anderen.
- Zij hebben het gekocht van een straatdealer, huisdealer of dealer in het uitgaansleven.
- Zij hebben het gekocht bij een 06-dealer maar zijn met hem niet online in contact geweest, hier is sprake van als het contact met de dealer verloopt via SMS of bellen.
- Zij hebben het gekocht van vrienden of kennissen die een grotere bestelling hebben gedaan (al dan niet online). Dit wordt in de internationale literatuur 'brokering' genoemd (Coomber, 2010).

De meest gerapporteerde online categorie is Whatsapp, dit lijkt dus in Nederland voor deze populatie (jongeren en jongvolwassenen die uitgaat) de voornaamste manier van drugs aankopen.

Hoe deze verkoop werkt is beschreven in paragraaf 1.1. Ook voor de overige categorieën in het figuur is hierboven reeds beschreven hoe de verkoop op deze platforms doorgaans verloopt. De categorie 'chat site' was in de vragenlijst omschreven als online discussieforum of chat site en valt dus onder de categorie 'discussiefora' in paragraaf 1.1.

Het jaarbericht van het Drugs Informatie en Monitoring Systeem (DIMS) over 2021 (Vrolijk & van der Gouwe, 2020) liet zien dat tussen 2017 en 2019 een klein aandeel van de ingeleverde monsters via webshops of dark web gekocht zijn (4% tot 6%) (zie figuur 2). Er worden dus bij het DIMS drugs ingeleverd die online gekocht zijn, maar het gaat om een klein percentage van het totaal. Daarbij moet wel aangetekend worden dat sommige drugs aanmerkelijk vaker online gekocht worden dan andere drugs (Monshouwer, Van der Pol, & Van Laar, 2016).

Figuur 2. DIMS Jaarbericht 2021. Het percentage monsters van het totaal aantal ingeleverde drugsmonsters dat is aangekocht op internet (clear web of dark web) en het aantal.

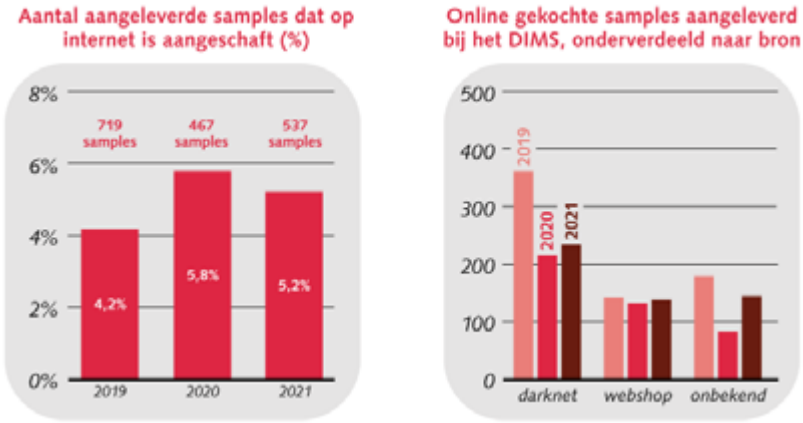

Bron: Vrolijk & Smit-Rigter, 2022.

Buitenland

In deze paragraaf kijken we ook naar publicaties uit het buitenland om een algemeen beeld te krijgen van hoe online drugsmarkten er in andere landen uit zien. Hieronder volgt een opsomming van verschillende bevindingen van verschillende publicaties en onderzoeken.

- Uit een rapport van het EMCDDA uit 2022 blijkt dat in landen in Oost-Europa veelvuldig gebruikt wordt gemaakt van online drugsmarkten (EMCDDA, 2022). De verkoop lijkt in deze landen te verschuiven van offline naar online. Het beeld onder gebruikers in deze regio is dat online drugsmarkten veiliger zijn en drugs van betere kwaliteit bieden. Hier wordt ook gebruik gemaakt van de volledige breedte aan kanalen zoals die hierboven beschreven zijn. Wat typerend lijkt voor deze markten is het gebruiken van 'dead drops'. Hierbij worden drugs achtergelaten door de verkopende partij en worden GPS-coördinaten naar de koper gestuurd. Op deze manier komen de verkopende en aankopende partij helemaal niet in contact met elkaar (afgezien van online contact).
- Sinds de coronacrisis wordt er in Europa vaker gebruik gemaakt van online platforms om zowel drugs te verkopen als te verkrijgen (EMCDDA, 2021). Het gaat dan met name om toegenomen verkeer op de cryptomarkten op het dark web, deze websites opereren in heel Europa.

- Een onderzoek onder Australische, Canadese, Britse en Amerikaanse respondenten wees uit dat er steeds meer gebruik wordt gemaakt van social media en encrypted messaging apps om drugs te kopen, hoewel de aankoop via vrienden/bekenden nog steeds de voorkeur heeft. In deze voorkeur speelt de angst voor zichtbaarheid een grote rol (Moyle et al., 2019).
- Een onderzoek uitgevoerd in verschillende Scandinavische landen combineerde online etnografisch onderzoek door middel van drugsgerelateerde zoekopdrachten op social media (e.g. Facebook en Instagram) met kwalitatieve interviews onder drugsdealers en -kopers. Hoewel er grote variaties waren in de populariteit van bepaalde kanalen voor een drugsdeal, kwamen er drie duidelijke trends naar voren:
  1. Mensen werden via vrienden geattendeerd op bepaalde dealers;
  2. De prijs en hoeveelheid werd via (encrypted) messaging apps besproken;
  3. De overdracht van geld en drugs werd op een afgesproken plek uitgevoerd.
- Er lijkt een verband te zijn in het drugsbeleid dat gevoerd wordt en de kanalen die gekozen worden voor het verhandelen van drugs. In een studie die 2019 uitgevoerd werd in Scandinavië bleek dat landen met een minder repressief beleid (Denemarken) een meer open drugsmarkt hadden. Drugs werden in Denemarken verkocht in gesloten maar gemakkelijk bereikbare Facebookgroepen. In landen met een repressiever beleid (Zweden en Noorwegen) werd meer gebruik gemaakt van encrypted messaging apps en social media waar met name een-op-een gecommuniceerd werd (Demant et al., 2019).
- Uit een recent onderzoek uit Nieuw Zeeland naar het gebruik van social media om drugs te verkrijgen bleek dat respondenten hiervoor kozen omdat zij dit handig (74%), snel (43%) en makkelijker dan het dark web (41%) vonden (van der Sanden et al., 2021).
- Een Amerikaans onderzoek naar het gebruik van Instagram voor de verhandeling van drugs (met focus op opioïden) liet zien dat Instagram door dealers werd gebruikt om drugs aan te bieden, maar niet voor de daadwerkelijke verhandeling van drugs (Shah et al., 2021). Zij vonden dat er vaak in de comment sectie door dealers contactinformatie werd gedeeld over via welk kanaal (WhatsApp, Kik, Wickr, URL) geïnteresseerde kopers contact konden opnemen. Opmerkelijk was dat interacties voor drugstransactie vaak onder niet-gerelateerde posts werden geplaatst waar wel een drugs-specifieke hashtag in stond. Dit was bijvoorbeeld een post waarin de ontdekking van een historisch artefact werd gedeeld, maar waar een hashtag bij stond die gerelateerd was aan opioïden.
- Een onderzoek onder Australische jongeren naar hoe NPS worden verkregen liet zien dat dit in 58% van de gevallen via vrienden was (Sutherland et al., 2017). In 9% van de gevallen werden NPS gekocht via online marktplaatsen, waarvan het merendeel dat via cryptomarkten deed en een enkeling via webshops. NPS gebruikers die via de cryptomarkten hun NPS verkregen hadden een grotere kans om NPS aan anderen te hebben verstrekt in het afgelopen jaar. Ook hadden zij een grotere kans om NPS te hebben verkocht met een winstoogmerk. Hoewel het aandeel van NPS-gebruikers dat via cryptomarkten hun NPS kochten klein is, lijkt de selecte groep die dat wel doet in ieder geval deels verantwoordelijk te zijn voor de verdere verhandeling van NPS.

We zien dus dat het gebruik van specifieke platforms en kanalen aanzienlijk kan verschillen tussen landen en middelen. Over het algemeen proberen mensen die drugs willen kopen via een encrypted messaging platform of social media platform in contact te komen met de verkopende partij, waarna de uiteindelijke transactie nog wel 'in het echt' plaatsvindt. Ook op het dark web wordt drugs gekocht, maar het lijkt enorm tussen landen te verschillen in welke mate gebruikers dit ook doen.

Conclusies hoofdstuk 1

De bevindingen in hoofdstuk 1 zijn gebaseerd op Het Grote Uitgaansonderzoek, Cijfers van het Drug Informatie en Monitoring Systeem (DIMS) en gesprekken met gebruikers en experts op gebied van online drugsmarkten. Er zijn met name kwantitatieve gegevens beschikbaar over jongeren en jongvolwassen die meedoen aan het Grote Uitgaansonderzoek en gebruikers van de drugstestfaciliteiten in Nederland (DIMS). De conclusies hebben dus vooral betrekking op deze twee gebruikersgroepen. Het is onbekend in welke mate deze bevindingen te generaliseren zijn naar andere groepen in de Nederlandse bevolking die drugs gebruiken. Daarnaast is het van belang om op te merken dat digitale markten snel kunnen veranderen en dat onbekend is of cijfers van voor 2020 een goed beeld geven van de huidige situatie rondom de online verhandeling van drugs. Het Europese Waarnemingscentrum voor Drugs en Drugsverslaving (EMCDDA) meldde in 2021 een toename van de online drugsmarkten ten gevolge van de coronapandemie. Verder is er geen informatie over de verkopers van drugs, ook zij kunnen hun drugs online aankopen.

1. Hoewel een aanzienlijk deel (48,9%) van de respondenten in het Grote Uitgaansonderzoek in 2020 aangaf hun drugs online gekocht te hebben, gaf de meerderheid (51,1%) aan de drugs niet online gekocht te hebben.
2. Als respondenten in het Grote Uitgaansonderzoek online drugs kopen doen zij dit het vaakst (44,8%) via het encrypted messaging platform Whatsapp, waarmee kopers in contact komen met een verkopers van drugs. Ook encrypted messaging platform Telegram werd in 2020 door een klein deel van de uitgaande jongeren en jongvolwassenen gebruikt om drugs te kopen. De Telegram-groepen die gericht zijn op de verkoop van drugs lijken zich, op basis van de aangeboden volumes, niet alleen te richten op de eindgebruikers, maar ook op verkopers van drugs.
3. De verkoop van drugs via social media was onder uitgaande jongeren in Nederland in 2020 vermoedelijk beperkt. Snapchat (5,2%), Facebook (0,5%) en Instagram (0,8%) werden door een klein deel van de uitgaande jongeren en jongvolwassenen genoemd als aankoopkanaal. Uit de wetenschappelijke literatuur blijkt social media in andere landen juist de meest gebruikte manier om drugs te kopen.
4. Webshops op het clear web die middelen verkopen die niet op de Opiumlijst staan, zogenaamde 'research chemicals' of nieuwe psychoactieve stoffen (NPS), mogen deze middelen gewoon verkopen. Hoewel deze middelen beperkt gebruikt worden door uitgaande jongeren en jongvolwassenen, bleek uit gegevens van het Grote Uitgaansonderzoek in 2016 dat deze middelen relatief vaker online gekocht werden. Het is niet bekend hoeveel van dit soort websites er zijn en welke middelen daar verhandeld worden.
5. Naast de bovengenoemde webshops bevatten sommige clearnet websites contactgegevens van verkopers van illegale drugs.
6. Op weer een ander type websites op het clearnet, die zich vaak als digitale apotheek presenteren, staan middelen als XTC gewoon in de webshop. Er is erg weinig bekend over de verhandeling van drugs via dit type websites.

2 Online drugspreventie vanuit het gezondheidsperspectief

In dit hoofdstuk geven wij een beschrijving van de bestaande online drugspreventie in Nederland. Zoals in de methoden sectie beschreven is richten wij ons in deze publicatie op preventieve interventies die zich richten op het voorkomen en uitstellen van (de schade ten gevolge van) drugsgebruik onder jongeren en zich richten op het verminderen of stoppen van gebruik. We hebben in dit overzicht ook preventieve interventies toegevoegd die zich richten op bewustwording van de bredere sociaal-maatschappelijke gevolgen van drugsgebruik. Tenslotte hebben we een categorie meegenomen over omgevingsinterventies, die zich niet richten op jongeren zelf maar hun omgeving. Preventieve interventies die zich expliciet richten op het voorkomen van crimineel gedrag worden hier buiten beschouwing gelaten. Ook justitiële interventies die zich richten op het reduceren van het online drugsaanbod zijn in deze publicatie niet meegenomen.

Dit overzicht is samengesteld op basis van de volgende bronnen:

- Online zoekopdrachten in zoekmachines op kernwoorden die samenhangen met preventie, drugs, voorkomen, minderen, stoppen. Deze zoekopdrachten zijn zowel in het Nederland als in het Engels uitgevoerd.
- Handmatig zoeken op de websites van instellingen voor verslavingszorg
- Interviews met interne experts
- Interventiedatabank van Loket Gezondleven
- Xchange Prevention Registry van het EMCDDA

We hebben gestreefd naar een zo volledig en relevant mogelijk overzicht van online preventie in Nederland en het buitenland. Het is echter zo dat niet alle interventies noodzakelijk te vinden zijn met de kernwoorden zoals wij die geformuleerd hebben. Het is dus mogelijk dat wij interventies hebben gemist die toch in het overzicht hadden moeten staan. Daarnaast kan het zijn dat interventies alleen op indicatie worden ingezet en daarom niet publiek (online) toegankelijk zijn. Ook is het zoeken in het Engels een beperkende factor voor het vinden van interventies in landen waar Engels niet de voertaal is. Om die reden zien we in dit overzicht ook met name veel interventies terug uit landen waar Engels de voertaal is. Dat wil dus niet zeggen dat in andere landen dergelijke interventies niet bestaan, mogelijk zijn zij door ons niet gevonden. De Xchange Prevention Registry van het EMCDDA geeft wel voor heel Europa een overzicht en we vermoeden daardoor dat we binnen Europa langer lopende en succesvolle preventie interventies wel opgenomen hebben in dit overzicht.

Kader: verschillende vormen van preventie.

Universele preventie
Universele preventie richt zich op een brede doelgroep, ongeacht eventuele risicofactoren voor (problematisch) gebruik die aanwezig kunnen zijn in deze groep of bij individuen in de groep. Ook wordt geen rekening gehouden met óf er sprake is van gebruik bij de ontvangers van de interventie. Een massamediale campagne kan een voorbeeld zijn van universele preventie, maar een beleidsmaatregel zoals het afstandscriterium voor coffeeshops ook.

Selectieve preventie
Selectieve preventie is bedoeld voor groepen waarvan we weten dat er een verhoogd risico is op (problematisch) gebruik. Groepen die voldoen aan één of meerdere risicofactoren voor risicogedrag komen hiervoor in aanmerking (figuur). Bijvoorbeeld jongeren die opgroeien in bepaalde wijken, een problematische thuissituatie hebben of die regelmatig in contact komen met drugs.

Geïndiceerde preventie
Geïndiceerde preventie richt zich op individuen die op individueel niveau te maken hebben met één of meerdere risicofactoren voor risicogedrag, zoals (problematisch) gebruik. Bijvoorbeeld omdat ze te maken hebben met psychische problematiek, een ouder hebben met drugsproblematiek of omdat ze (problematisch) drugs gebruiken.

Harm reduction
Harm reduction heeft als voornaamste doel het beperken van (gezondheids)schade voor de gebruiker en diens (sociale) omgeving. Uitgangspunt hierbij is acceptatie van het gebruik, omdat het in de eerste plaats van belang is dat de gebruiker in beeld en in contact blijft, en waar nodig en mogelijk doorverwezen wordt naar hulpverlening.

2.1 Online drugspreventie in Nederland

In deze paragraaf geven we een kort overzicht van preventieve interventies die op dit moment online beschikbaar zijn in Nederland. We hebben deze interventies ingedeeld op basis van de doelen die zij nastreven. De eerste groep interventies is gericht op het voorkomen dat jongeren beginnen met het gebruik van drugs. De tweede groep interventies is gericht op het voorkomen van schade ten gevolge van drugsgebruik voor mensen die reeds overgegaan tot het gebruik van drugs. De derde groep interventies richt zich op het verminderen of stoppen van drugsgebruik. Daarna bespreken we interventies die gericht zijn om het bewustzijn over de schade die met name de productie van synthetische drugs oplevert te vergroten. Als laatste kijken we naar preventieve interventies die zich niet direct op het middelengebruik richten maar op de sociale omgeving van de gebruiker.

Interventies gericht op het voorkomen van drugsgebruik
Drugsgebruik brengt risico's met zich mee, variërend van acute gezondheidsincidenten tot het ontwikkelen van een problematisch gebruikspatroon, en chronische psychische of lichamelijke

klachten. Niet gebruiken is de meest gezonde keuze. De onderstaande online interventie richt zich op de doelgroep die (nog) geen drugs gebruikt. Natuurlijk bestaan er ook andere interventies die bedoeld zijn om deze groep te ondersteunen bij het maken van gezonde keuzes of het beperken van risicogedrag. Dergelijke interventies kunnen zich richten op een scala aan risicofactoren, bijvoorbeeld het schoolklimaat, sociale omgang met leeftijdsgenoten en opvoedondersteuning. Dergelijke interventies zijn niet rechtstreeks gericht op drugsgebruik maar hebben een positieve invloed op al het risicogedrag, waaronder drugsgebruik. Het zou te ver voeren dergelijke interventies allemaal op te nemen in dit rapport, daarom beperken we ons tot de interventies die expliciet op het thema drugs gericht zijn.

Festival Oneliners

Deze online interventie is het resultaat van een uitvoerig project dat het Trimbos-instituut al vanaf 2018 uitvoert i.o.v. het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Het project heeft als doel jongeren die geen drugs gebruiken te versterken in hun 'niet-gebruik'. Deze interventie richt zich op jongeren die mogelijk in aanraking komen met drugs of in situaties terecht komen waarin drugs gebruikt worden. Het gaat daarom om jongeren en jongvolwassenen die tussen de 18 en 22 jaar oud zijn. De interventie is een game waarin jongeren door middel van het bekijken van filmpjes en het maken van keuzes 'festival oneliners' verzamelen. Deze oneliners zijn manieren om nee te zeggen tegen te vrienden als ze je drugs aanbieden. Deze game is te bezoeken via een website en wordt ook via de kanalen van het Trimbos-instituut zoals de website van Drugs & Uitgaan onder de aandacht gebracht bij jongeren
(zie www.drugsenuitgaan.nl/festivaloneliners).

Interventies gericht op het voorkomen van schade ten gevolge van drugsgebruik (harm reduction)

Het gebruik van drugs is nooit zonder risico, maar er is wel een behoorlijke kennisbasis opgebouwd over maatregelen die je als gebruiker kunt nemen om de schade ten gevolge van drugsgebruik te verminderen, zogenaamde Harm Reduction. Deze informatie is op veel plekken terug te vinden en bevat over het algemeen dezelfde feitelijke informatie. De hieronder genoemde informatieve websites zijn niet uitputtend: er bestaan nog meer websites die informatie geven over de werking en risico's van verschillende drugs. Sommige van deze website verwijzen ook door naar een ondersteuningsaanbod vanuit de regio. Voorbeelden zijn: drugskompas.nl en de app 'Van Alcohol tot XTC' van Iriszorg.

Unity

Deze peer-to-peer vrijwilligersorganisatie die locaties heeft in veel verschillende steden in Nederland zet zich in om op feesten en festivals, maar ook digitaal (website, social media accounts), objectieve en feitelijke informatie over drugs te geven (www.unity.nl). De doelgroep is breed: alle mensen die naar feesten en festivals gaan en daar middelen gebruiken. De website beschrijft uitvoerig wat gebruikers kunnen doen om gezondheidsschade ten gevolge van drugsgebruik te voorkomen. Daarnaast kunnen jongeren zelf ook peer educator worden om andere jongeren voor te lichten over drugsgebruik. Unity heeft als doel de schade voor jongeren die drugs gaan gebruiken te voorkomen of verminderen en doet dat op een laagdrempelige en open manier.
Het vrijwilligersproject LOS is een soortgelijk peer-to-peer project van Jellinek (Vrijwilligersproject LOS - Jellinek). Dit platform richt zich specifiek op studenten, ook dit platform wordt beheerd door instellingen voor verslavingszorg.

Drugsinfoteam

Brijder verslavingszorg heeft een website waarop het persoonlijk advies geeft aan gebruikers van partydrugs zoals XTC, speed en cannabis (www.drugsinfoteam.nl). Ze willen op een open en niet-veroordelende manier kennis verspreiden over de effecten en risico's van uitgaansdrugs, met als doel de risico's van gebruik zoveel mogelijk te beperken.

Drugs & Uitgaan

Dit door het Trimbos-instituut beheerde platform bestaat uit een website, een Facebookpagina en een Instagramaccount. Op de website staat informatie over de meeste in het uitgaansleven gebruikte drugs (www.drugsenuitgaan.nl). Deze informatie is gericht op jongeren die in het uitgaansleven drugs gebruiken. Hier wordt uitvoerig beschreven wat je kan doen om schade ten gevolge van drugsgebruik te voorkomen. Daarnaast worden op de Facebook- en Instagrampagina's actuele thema's onder de aandacht gebracht met vaak een preventieve boodschap daarin. De social media accounts bereiken veel jongeren met deze informatie. Overigens bevat het platform Drugs & Uitgaan ook informatie voor jongeren die willen minderen of stoppen en jongeren die geen drugs gebruiken maar wel in een omgeving komen waar dit gebeurt.

Drugs Informatie en Monitoring Systeem (DIMS)

Nederland is het enige land met een landelijk dekkend netwerk van locaties waar je als gebruiker je drugs kunt laten testen (www.drugs-test.nl). Dit netwerk, verdeeld over instellingen voor verslavingszorg in Nederland, is het Drug Informatie en Monitoring Systeem (DIMS). De voornaamste doelstelling van het DIMS is het monitoren van de drugsmarkten om vroegtijdig in te kunnen grijpen als vervuilingen of gevaarlijke doseringen op de markt waargenomen worden. Naast deze monitoring functie van het DIMS werkt het DIMS ook preventief. Het voorkomt gezondheidsschade bij gebruikers door te waarschuwen voor producten op de markt met een verhoogd risico. Daarnaast wordt bij het inleveren van een drugsmonster ter analyse altijd een preventief gesprek met de gebruiker aangegaan. Er worden vragen gesteld over het middel maar ook over de ervaring en het kennisniveau van de gebruikers. Op deze manier kunnen gebruikers goed voorgelicht overgaan tot het gebruik van drugs of wellicht toch afzien van gebruik nadat zij nieuwe informatie ontvingen over de risico's van een bepaald middel.

Red alert app

Deze smartphone app waarschuwt gebruikers voor extra gevaarlijke drugs op de Nederlandse drugsmarkt (www.drugsredalert.nl). De waarschuwingen van het hierboven genoemde DIMS wordt via deze app verspreid. Daarnaast bevat de app een lijst met extra gevaarlijke drugs maar ook *harm reduction* informatie.

Interventies gericht op het verminderen of stoppen van drugsgebruik

Niet iedereen die drugs gebruikt vindt het makkelijk om daarmee te minderen of te stoppen. Uit recente onderzoeken onder uitgaanders en onder gebruikers van cocaïne blijkt dat een aanzienlijk deel van hen minder zou willen gebruiken, of zou willen stoppen (Monshouwer et al., 2021; Spronk et al., 2020, 2021). Hieronder zijn alleen de interventies opgenomen die zich puur online richten op het ondersteunen van stoppen/minderen. De meeste instellingen voor verslavingszorg hebben naast een online aanbod, variërend van zelftesten tot online behandeling. Jellinek Zelfhulp is apart opgenomen omdat deze interventie bewezen effectief is.

Stoppen minderen feedbackinterventie

Hoewel de ontwikkeling van deze interventie nog moet beginnen is deze wel in dit overzicht opgenomen. Het project start in 2023 en zal zich richten op jongeren en jongvolwassenen die drugs gebruiken en mogelijk willen minderen of stoppen met hun gebruik. De interventie zal de vorm hebben van een SBIRT: Screening, Brief Intervention and Referral to Treatment. Deze interventie zet in op verschillende gedragsvariabelen om de gebruiker gepersonaliseerde feedback te geven over het gebruik en waar nodig door te verwijzen naar geschikte ondersteuning.

ICan

ICan is een online webapp die jongeren ondersteunt bij het minderen of stoppen van hun cannabisgebruik (Olthof et al., 2021). In deze app kunnen jongeren zelf aangeven wat hun doel is en hier naartoe werken. De app is gebaseerd op de werkzame elementen in cognitieve gedragstherapie en motiverende gespreksvoering. Hoewel het in de app dus niet om het gebruik van synthetisch drugs gaat hebben we deze app wel in dit overzicht opgenomen omdat dit type interventie mogelijk ook voor andere middelen kan worden ingezet.

Jellinek zelfhulpportal

Via deze laagdrempelige online portal biedt de Jellinek voor alcohol, tabak, gokken, cannabis en cocaïne gratis zelfhulpmodules aan (www.jellinekzelfhulp.nl). Ook deze interventie is gebaseerd op de werkzame elementen uit cognitieve gedragstherapie. Gebruikers stellen zelf hun doelen en blijven die over de periode van het zelfhulptraject monitoren met als doel om gebruik te verminderen. De interventie richt zich op iedereen, niet exclusief op jongeren.

Grip op je gebruik

Deze interventie van Tactus verslavingszorg richt zich net als ICan op jongeren die cannabis gebruiken en willen minderen of stoppen (www.gripopgebruik.nl). Het is ook anoniem en gratis en bestaat uit verschillende modules die doorlopen kunnen worden.

Online interventies voor de (sociale) omgeving

Sommige online interventies richten zich niet op de einddoelgroep (jongeren) maar op de omgeving van jongeren. Interventies voor ouders hebben als doel ouders te informeren over het signaleren van drugsgebruik bij hun kind. De website drugsinfo.nl bevat geen gebruikersinformatie (harm reduction), maar legt wel uit wat de risico's zijn, zodat bijvoorbeeld docenten, ouders of zorgverleners beter in staat zijn om (problematisch) gebruik van drugs te signaleren en waar nodig ondersteuning te bieden.

Opvoeding en uitgaan/helder opvoeden

Dit platform onder beheer van het Trimbos-instituut informeert ouders van jongeren over de gevolgen van het gebruik van alcohol, tabak of drugs onder jongeren (www.helderopvoeden.nl). Het geeft ouders ook handvatten om het gesprek met hun kind aan te gaan over het gebruik van middelen. Zo wordt er informatie gegeven over het gebruik van cannabis en lachgas maar worden ook tips gegeven over hoe het gesprek met kind aan te gaan over een komend festivalbezoek. Dit platform bestaat uit de website helderopvoeden.nl en het Facebookgroep Opvoeding en Uitgaan, beide kanalen worden door veel mensen bezocht.

Drugsinfo.nl

Deze website van het Trimbos-instituut richt zich op het algemene publiek en bevat informatie over drugs (www.drugsinfo.nl). Anders dan de kanalen van Unity en Drugs & Uitgaan richt deze website zich dus niet alleen op mensen die zelf drugs gebruiken maar ook op andere groepen in de algemene bevolking zoals ouders of zorgverleners. De website wordt de laatste jaren door honderdduizenden bezoekers per maand bezocht (zie figuur 3). Het team van drugsinfo.nl experimenteert momenteel met het selectief aanbieden van onderdelen van de website. Sommige artikelen zijn alleen te vinden als je op bepaalde zoekwoorden zoekt in zoekmachines. Dat betekent dus dat deze informatie alleen gevonden wordt door mensen die er ook gericht op zoeken en niet door mensen die uit nieuwgierigheid drugs aanklikken op de website. Daarnaast zien gebruikers dus informatie over de risico's van het middel voordat zij bijvoorbeeld via het clear web naar een webshops gaan om een middel te bestellen. Naast de website is er ook een telefoonnummer en chat voor mensen die vragen hebben over drugs.

Figuur 3. Aantal bezoekers per maand op drugsinfo.nl vanaf 2010.

2.2 Online drugspreventie in het buitenland

Naast het in kaart brengen van online drugspreventie interventies in Nederland kijken we in deze publicatie ook naar interventies in het buitenland. Goede voorbeelden uit het buitenland kunnen mogelijk vertaald worden naar de Nederlandse situatie. Voor dit overzicht zijn we eerst uitgegaan van de Europese databank van het EMCDDA: de Xchange Prevention Registry. Hierna hebben we de wetenschappelijk literatuur doorzocht om ook interventies die niet in de database staan of van buiten Europa zijn te kunnen includeren. We hanteren hier dezelfde categorisering als hierboven: interventies gericht op het voorkomen van gebruik, interventies gericht op het verminderen van schade na gebruik gevolgd door interventies die zich richten op minderen of stoppen of bewustwordingsinterventies. Het is van belang om op te merken dat niet alle interventies zijn opgenomen in de databank van het EMCDDA of via wetenschappelijke literatuur. Het is aannemelijk dat veel interventies op lokaal of nationaal niveau worden ontwikkeld in de lokale of nationale taal en daarom niet door ons gevonden zijn.

Interventies gericht op het voorkomen van druggebruik

Hoewel er wel programma's en interventies zijn die zicht richten op het voorkomen van gebruik zijn dit meestal modules of lessen die aan schoolgaande kinderen worden gegeven. We hebben

geen interventies kunnen vinden die volledig online zijn en zich richten op het voorkomen van gebruik onder jongeren of jongvolwassenen.

Interventies gericht op het voorkomen van schade ten gevolge van drugsgebruik (harm reduction)

In veel landen wordt harm reduction gezien als goedkeuring van drugsgebruik en denkt men dat het voorkomen van schade voor mensen die drugs gebruiken gelijk staat aan de boodschap dat het geaccepteerd is deze drugs te gebruiken. Om die reden is informatie niet in alle landen objectief, vaak ligt een ideologisch en normatief denkschema ten grondslag aan informatie die aan gebruikers verstrekt wordt. De informatie is hierdoor niet altijd feitelijk juist.

Om deze reden zijn er onafhankelijke initiatieven om gebruikers te voorzien van objectieve informatie over drugs. Psychonautwiki.org is een website die lijkt op Wikipedia en in die geest ook feitelijke informatie aan gebruikers tracht te ontsluiten. Het beschrijft uitvoerig de verschillende effecten van drugs en geeft ook een overzicht van de wetenschappelijke literatuur. Daarnaast zijn er fora zoals Erowid.org en Bluelight.org die gebruikers ook toegang geven aan een grote selectie aan informatie over drugs, en daarnaast grote fora online hebben staan waarin je vragen kunt stellen over drugs.

Daarnaast zijn er in veel landen organisaties die lijken op Unity en het Drugs & Uitgaan platform, informatie gericht op jonge mensen die uitgaan en drugs gaan gebruiken. Zo bestaat in Vlaanderen de organisatie Safe & Sound en in Wallonië Modus Vivendi. Door heel Europa bestaan dit soort initiatieven die met name gericht zijn op het voorkomen van schade voor mensen die drugs gaan gebruiken.

Interventies gericht op het verminderen of stoppen van drugsgebruik

Er is een beperkt aantal wetenschappelijk onderzochte online interventies die zich richten op het stoppen/minderen van drugsgebruik. Een meta-analyse wees uit dat deze online interventies kleine, maar significante effecten hebben, hoewel bij interventies gericht op *stimulant* users (e.g. cocaïne en amfetamine gebruikers) geen significante effecten werden gevonden (Boumparis et al., 2017). Een grote uitdaging in online interventies is de hoge mate van participanten die de interventie niet voltooit of er überhaupt niet aan beginnen (Al-Durra et al., 2018). Het is daarom de vraag in welke mate deze resultaten te generaliseren zijn en welke specifieke groep dan wel baat heeft bij een dergelijke interventie (Vayena et al., 2018).

Keep It Real (Versie 2)

Een voorbeeld van een veelbelovende, recent ontwikkelde preventieve online interventie is Keep it Real (versie 2). Dit is een online geïndiceerde preventieve interventie voor jongeren om drugsgebruik en psychotische ervaringen veroorzaakt door cannabis, alcohol, methamfetamine en heroïne te verminderen (Hides et al., 2020). De interventie maakt gebruik van cognitieve gedragstherapie en motiverende gespreksvoeringstechnieken. Tot nu toe is het programma alleen als pilot getest onder mensen die regelmatig cannabis gebruiken. De pilot liet voorlopig bewijs voor de effectiviteit en aanvaardbaarheid van het programma zien. Na 3 en 6 maanden werd een significante vermindering van cannabisgebruik en psychotische ervaringen met matige effectgroottes aangetoond. Geïndiceerde preventieve interventies zoals Keep it Real kunnen gebruikers van (synthetische) drugs helpen om het gebruik ervan te reguleren of te verminderen.

Familias Unidas

Een ander voorbeeld van een recent ontwikkelde preventieve online interventie is eHealth Familias Unidas (Estrada et al., 2019). Deze selectieve preventie interventie is ontwikkeld voor latino jongeren om middelengebruik en seksueel risicogedrag te verminderen. De interventie liet significante effecten zien op drugsgebruik.

Quit The Shit

Dit online programma, dat veel van dezelfde onderdelen heeft als de interventies ICan en Grip op je Gebruik uit Nederland, richt zich in Duitsland op jongeren van 15 tot 17 jaar die willen minderen of stoppen met hun cannabisgebruik (www.quit-the-shit.net).Het betreft een interactief dagboek waarin gebruikers hun drugsgebruik kunnen monitoren. Daarnaast geeft een team van hulpverleners minstens een keer per week tips en gepersonaliseerde feedback aan gebruikers. De initiële studie uit 2011 liet zien dat deelnemers een significante afname in zowel de frequentie als hoeveelheid van gebruik (Tossmann et al., 2011).

Snow control

Deze online zelfhulptherapie richt zich op het verminderen van cocaïnegebruik voor mensen met een stoornis in het gebruik van cocaïne (Schaub et al., 2011). De interventie is ontwikkeld in Zwitserland en staat al enige tijd online. De therapie bestaat uit een 6-wekelijks programma dat gebaseerd is op cognitieve gedragstherapie, motiverende gespreksvoering en het terugvalpreventie model. Het bestaat uit verschillende modules die zelfstandig doorlopen kunnen worden.

Drugs Meter

Drugs Meter (zie www.drugsmeter.com) is een Engelstalige website waar mensen voor verschillende middelen (o.a. cannabis, cocaïne, mefredron, ketamine, GHB, amfetamine en mdma) een vragenlijst kunnen invullen over hun gebruik. Tijdens de vragenlijst wordt er na een aantal vragen direct feedback gegeven over de mate waarin de persoon gebruikt, de eigen inschatting van hoeveelheid gebruik en risico. Ook worden er informatie en tips gegeven over het (veilig) gebruik van de drug. Het is onbekend hoe vaak de Drugs Meter wordt ingevuld.

Conclusies hoofdstuk 2

1. Interventies die zich richten op het voorkomen van de schadelijke effecten van het gebruik van drugs zijn er in Nederland veel. Als eerste zijn er de websites van stichtingen die als doel hebben gezondheid te bevorderen en verslaving te voorkomen, zoals de Jellinek (Unity en de Jellinek website) en het Trimbos-instituut (Drugsenuitgaan.nl en drugsinfo.nl). Deze websites bevatten veel evidence-based informatie over drugs aangevuld met kennis die voorkomt uit de ervaringen van mensen die drugs gebruiken. Zelfs websites van andere partijen die zich niet expliciet richten op gezondheidsbevordering bevatten over het algemeen de juiste informatie. Dat betekent dat het voor gebruikers gemakkelijk is informatie te vinden die gezondheidsschade ten gevolge van drugsgebruik kan voorkomen. Een kanttekening is dat kennis de vaak meer theoretisch opgeleide jongeren en jongvolwassenen, zoals de deelnemers van het Grote Uitgaansonderzoek, wel bereikt, maar andere gebruiksgroepen niet altijd bereikt.
2. Er is in Nederland één online interventie die zich richt op het voorkomen van gebruik onder jongeren die nog geen drugs gebruiken maar daar mogelijk wel mee in aanraking komen: Festival Oneliners. Onderzoek naar het bereik en de interactie met deze interventie loopt nog. Er bestaan daarnaast allerlei interventies die zich (rechtstreeks of via de omgeving van jongeren) richten op het voorkomen van risicogedrag en het stimuleren van gezond gedrag onder deze doelgroep. Dergelijke interventies gaan niet alleen in op het thema drugs.
3. Interventies die gericht zijn op het stoppen of minderen van gebruik bestaan in Nederland en het buitenland vaak uit dezelfde onderdelen zoals motiverende gespreksvoering, cognitieve gedragstherapie en gepersonaliseerde feedback. De meeste van deze interventies richten zich op het gebruik van cannabis. In Nederland begint het Trimbos-instituut volgend jaar aan de ontwikkeling van een online interventie die gericht is op jongeren en jongvolwassenen die drugs gebruiken en overwegen te minderen of stoppen.
4. Er zijn zowel in Nederland als het buitenland interventies die de bewustwording over het eigen gebruik of de maatschappelijke consequenties van drugsgebruik onder de aandacht brengen. Er is echter weinig bekend over de effectiviteit van dit soort interventies. Het is dus onbekend of het toegenomen bewustzijn over de sociaal-maatschappelijke schade ook leidt tot een verlaging van het drugsgebruik.

3 Aanbevelingen

In deze rapportage is te lezen dat de meeste uitgaande jongeren hun drugs niet online kopen. Als zij hun drugs wel online kopen verloopt de communicatie met de verkopende partij meestal via de encrypted messaging platforms Whatsapp en Telegram. Het is onbekend in welke mate de coronapandemie de online verkoop van drugs in Nederland heeft beïnvloed. Daarnaast is het ook niet bekend in welke mate deze bevindingen gelden voor andere groepen drugsgebruikers in Nederland.

Mensen die drugs willen gebruiken hebben in Nederland toegang tot veel online platforms om zich voor te lichten en de schade ten gevolge van drugsgebruik te voorkomen (harm reduction). Ook zijn in Nederland zijn meerdere online interventies beschikbaar die zich met name richten op jongeren die (nog) geen drugs gebruiken of hulp zoeken bij het stoppen of minderen. Deze bevindingen in ogenschouw nemend doen wij in dit hoofdstuk een aantal aanbevelingen. De eerste set aanbevelingen heeft betrekking op het monitoren van online drugsmarkten en de noodzaak voor verdiepende onderzoek. In de tweede set aanbevelingen komen we tot een aantal mogelijke richtingen voor toekomstige online drugspreventie.

3.1 Aanbevelingen met betrekking tot monitoring en onderzoek

Zoals reeds aangegeven zijn bij het in kaart brengen van de online verhandeling van drugs een aantal kennishiaten duidelijk geworden.

- Er is weinig data te vinden over de omvang van de online drugsmarkt. De geringe informatie die er te vinden is, is vaak verouderd.
- Het is niet duidelijk hoe de online drugsmarkt zich ontwikkeld heeft sinds 2020. Hoewel de online NPS markt sinds 2021 wel gemonitord wordt zijn hier nog geen resultaten over gepubliceerd. Het is dus ook niet bekend wat het effect van de coronapandemie in Nederland is geweest op de online verhandeling van drugs.
- Over (de online aankoop van drugs door) gebruikersgroepen anders dan de hoogopgeleide uitgaande jongeren in het Grote Uitgaansonderzoek of jongeren die hun drugs testen bij het DIMS is weinig bekend.
- Er is weinig bekend over de verhandeling van drugs via social media. In andere landen in Europa blijken deze kanalen vaak gebruikt te worden voor de verhandeling van drugs.
- De totale werkelijke omvang van de online drugsmarkten is onbekend. Het is onbekend in welke mate de verkopers van drugs de drugs zelf online aankopen. In dit geval zou zelfs drugs die door gebruikers niet online gekocht wordt toch uiteindelijk wel online aangekocht kunnen zijn.
- Er is niets bekend over waarom jongeren, of andere gebruikersgroepen, hun drugs online besluiten te kopen.

Om de kennis over deze onderwerpen te verbeteren doen wij hieronder een aantal suggesties.

- Blijf het gebruik van online drugsmarkten onder jongeren monitoren zoals in het Grote Uitgaansonderzoek en in het onderzoek van Blankers et al. (2021) eerder is gedaan.
- De Telegram-groepen bleken in het onderzoek van Blankers et al. (2021) een goede graadmeter voor de populariteit van bepaalde drugs. Er moeten meer mogelijkheden worden gecreëerd om dit soort monitoring uit te voeren. Op het moment van schrijven wordt hier niet routinematig onderzoek naar gedaan.
- Probeer ook van andere andere gebruikersgroepen een beeld te krijgen van de mate waarin online kanalen gebruikt worden voor de aankoop van drugs.
- Onderzoek de verkoop van drugs op het clearnet in al zijn facetten. In de afgelopen jaren is bij 4-FA en recenter 3-MMC gebleken dat gebruikers deze laagdrempelige manier van drugs aankopen snel weten te vinden en ook gebruiken.
- Onderzoek het gebruik van social media bij het verhandeling van drugs.
- Onderzoek de motieven voor het online aankopen van drugs. Hier is zoals hierboven aangegeven is hier niets over bekend.
- Om uitspraken over het totaalvolume van de online drugsmarkten te kunnen doen is het nodig om ook een beeld te krijgen van hoeveel drugsverkopers hun middelen online aankopen.

3.2 Aanbevelingen voor preventie met betrekking tot preventieve interventies die zich richten op het voorkomen van (de schade van) drugsgebruik

De bevindingen uit hoofdstuk 2 laten zien dat er veel verschillende activiteiten en interventies zijn die zich richten op het verminderen van drugsgebruik, of op het verminderen van de schade van drugsgebruik. Wat met name opvalt is dat de interventies vaak op enige afstand staan van de online drugsmarkten. Beiden spelen zich online af, maar in verschillende ‘virtuele ruimtes’.

- De voornaamste aanbeveling gaat dus om het verkleinen van de digitale afstand tussen enerzijds de drugsmarkten en online kanalen waar jongeren zich begeven en anderzijds de preventieve interventies en informatie. Informatie over de risico’s van drugsgebruik en informatie over hoe je moet stoppen of minderen moeten op alle online kanalen laagdrempelig bereikbaar zijn. Daarom doen we de volgende aanbevelingen:
  - Er bestaat al enige online preventie op Facebook en Instagram, voornamelijk gericht op uitgaanders en op ouders van uitgaande jongeren. Deze online aanwezigheid zou verbreed moeten worden naar andere kanalen en ook naar andere doelgroepen, zoals mensen die juist geen drugs gebruiken tijdens het uitgaan, of mensen die (willen) stoppen met het gebruik van drugs. Met name social media platforms waar jongeren nu veel gebruik van maken zoals TikTok en Instagram zouden een permanente aanwezigheid van preventie moeten hebben, o.a. in de vorm van een community. Ook zouden deze accounts of communities beheerd moeten worden zodat jongeren ook vragen kunnen stellen die verder gaan dan de content van de pagina’s.
  - Verken de mogelijkheden om in Telegramgroepen die over drugs gaan berichten te plaatsen die de risico’s van drugsgebruik benadrukken en die verwijzen naar ondersteuning bij stoppen indien nodig.

    - Verken de mogelijkheid om op het dark web een vraagbaakfunctie te plaatsen voor Nederlandse gebruikers. Het team van de drugsinfo-lijnen van het Trimbos-instituut is reeds te bereiken via internet, chat en via de telefoon. Het lijkt een logische stap om hen ook op andere plaatsen op het internet, zoals het dark web, een aanwezigheid te geven waar mensen met hun vragen terecht kunnen. Dit naar het voorbeeld van Dr. Fernando Caudevilla van Energy Control in Spanje (EMCDDA 2016b).
    - Verken de mogelijkheden om samen met de verkopers van clearnet websites gebruikers informatie te geven over de risico's van deze middelen of maatregelen om schade te voorkomen.
- Naast deze nieuwe kanalen voor preventie zijn er ook nieuwe technologieën die het mogelijk maken om gebruikers te benaderen. Zo werd er in een recent onderzoek gebruik gemaakt van chatbots die drugsgerelateerde vragen konden beantwoorden (Moghadasi et al., 2020). Om de chatbots te voeden werd gebruik gemaakt van een deeplearning protocol dat informatie die webcrawlers hadden opgehaald op het online discussieplatform Reddit omzette in een kennisbank waar antwoorden uit gehaald konden worden.

Referenties

Al-Durra, M., Nolan, R. P., Seto, E., Cafazzo, J. A., & Eysenbach, G. (2018). Nonpublication rates and characteristics of registered randomized clinical trials in digital health: Cross-sectional analysis. *Journal of Medical Internet Research, 20*(12), 1–18. https://doi.org/10.2196/11924

Barratt, M. J., & Aldridge, J. (2016). Everything you always wanted to know about drug cryptomarkets*(* but were afraid to ask). *International Journal of Drug Policy*.

Barratt, M. J., Lamy, F. R., Engel, L., Davies, E., Puljevic, C., Ferris, J. A., & Winstock, A. R. (2022). Exploring Televend, an innovative combination of cryptomarket and messaging app technologies for trading prohibited drugs. *Drug and Alcohol Dependence, 231,* 109243.

Blankers, M., Van Der Gouwe, D., Stegemann, L., & Smit-Rigter, L. (2021). Changes in Online Psychoactive Substance Trade via Telegram during the COVID-19 Pandemic. *European Addiction Research, 27*(6), 469–474. https://doi.org/10.1159/000516853

Blankers, M., van der Gouwe, D., & van Laar, M. (2019). 4-Fluoramphetamine in the Netherlands: Text-mining and sentiment analysis of internet forums. *International Journal of Drug Policy, 64*, 34–39. https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2018.11.016

Boumparis, N., Karyotaki, E., Schaub, M. P., Cuijpers, P., & Riper, H. (2017). Internet interventions for adult illicit substance users: a meta-analysis. *Addiction, 112*(9), 1521–1532.

Coomber, R. (2010). Reconceptualising drug markets and drug dealers — the need for change. *Drugs and Alcohol Today, 10*(1), 10–13. https://doi.org/10.5042/daat.2010.0122

Demant, J., Bakken, S. A., Oksanen, A., & Gunnlaugsson, H. (2019). Drug dealing on Facebook, Snapchat and Instagram: A qualitative analysis of novel drug markets in the Nordic countries. *Drug and Alcohol Review, 38*(4), 377–385.

EMCDDA. (2021). *Impact of COVID-19 on drug markets, use, harms and drug services in the community and prisons* (Issue April). https://doi.org/10.2810/222454

EMCDDA. (2022). *Overview of drug markets in the European Neighbourhood.* https://doi.org/10.2810/782164

Estrada, Y., Lee, T. K., Wagstaff, R., M Rojas, L., Tapia, M. I., Velázquez, M. R., Sardinas, K., Pantin, H., Sutton, M. Y., & Prado, G. (2019). eHealth Familias Unidas: efficacy trial of an evidence-based intervention adapted for use on the internet with Hispanic families. *Prevention Science, 20*(1), 68–77.

European Monitoring Centre for Drugs Addiction and Europol. (2016). *EU Drug Markets Report: In-Depth Analysis, EMCDDA–Europol Joint publications.*

Hides, L., Baker, A., Norberg, M., Copeland, J., Quinn, C., Walter, Z., Leung, J., Stoyanov, S. R., & Kavanagh, D. (2020). A web-based program for cannabis use and psychotic experiences in young people (keep it real): Protocol for a randomized controlled trial. *JMIR Research Protocols, 9*(7), 1–13. https://doi.org/10.2196/15803

Kruithof, K., Aldridge, J., Hétu, D., Sim, M., Dujso, E., & Hoorens, S. (2016). Internet-facilitated drugs trade: An analysis of the size, scope and the role of the Netherlands. *Internet-Facilitated Drugs Trade: An Analysis of the Size, Scope and the Role of the Netherlands*. https://doi.org/10.7249/rr1607

Moghadasi, M. N., Zhuang, Y., & Gellban, H. (2020). Robo : A Counselor Chatbot for Opioid Addicted Patients. *ACM International Conference Proceeding Series,* 91–95. https://doi.org/10.1145/3421515.3421525

Monshouwer, K., van Miltenburg, C., van Beek, R., den Hollander, W., Schouten, F., van Goor, M., Blankers, M., & Van Laar, M. (2021). *Het Grote Uitgaansonderzoek 2020 - Trimbos-instituut.* 133. https://www.trimbos.nl/aanbod/webwinkel/product/af1861-het-grote-uitgaansonderzoek-2020

Monshouwer, K., Van der Pol, P., Drost Y.C., Van Laar, M.W. (2016). Het Grote Uitgaansonderzoek 2016. Utrecht: Trimbos-instituut; 2016.

Moyle, L., Childs, A., Coomber, R., & Barratt, M. J. (2019). #Drugsforsale: An exploration of the use of social media and encrypted messaging apps to supply and access drugs. *International Journal of Drug Policy, 63*(August 2018), 101–110. https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2018.08.005

Olthof, M. I. A., Blankers, M., van Laar, M. W., & Goudriaan, A. E. (2021). ICan, an Internet-based intervention to reduce cannabis use: study protocol for a randomized controlled trial. *Trials, 22*(1), 1–12. https://doi.org/10.1186/s13063-020-04962-3

Schaub, M., Sullivan, R., & Stark, L. (2011). Snow Control - An RCT protocol for a web-based self-help therapy to reduce cocaine consumption in problematic cocaine users. *BMC Psychiatry, 11*. https://doi.org/10.1186/1471-244X-11-153

Shah, N., Li, J., & Mackey, T. K. (2021). An unsupervised machine learning approach for the detection and characterization of illicit drug- dealing comments and interactions on Instagram. *Substance Abuse, 0*(0), 1–5. https://doi.org/10.1080/08897077.2021.1941508

Spronk, D., Bilderbeek, B., & Miltenburg, C. Van. (2021). *Preventie van cocaïnegebruik Inventarisatie en kansen voor de toekomst.*

Spronk, D., van Gelder, N., Nabben, T., & De Jonge, M. (2020). *Cocaïne: wie gebruikt het en waarom?* Trimbos-instituut. https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/12/18/een-verkennende-studie-naar-gebruikers-van-cocaine-in-nederland

Sutherland, R., Bruno, R., Peacock, A., Dietze, P., Breen, C., Burns, L., & Barratt, M. J. (2017). New psychoactive substances: Purchasing and supply patterns in Australia. *Human Psychopharmacology, 32*(3), 1–8. https://doi.org/10.1002/hup.2577

Tossmann, H. P., Jonas, B., Tensil, M. D., Lang, P., & Strüber, E. (2011). A controlled trial of an internet-based intervention program for cannabis users. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 14*(11), 673–679. https://doi.org/10.1089/cyber.2010.0506

Tzanetakis, M. (2018). Comparing cryptomarkets for drugs. A characterisation of sellers and buyers over time. *International Journal of Drug Policy, 56*(November 2017), 176–186. https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2018.01.022

van der Gouwe, D. (2021). New psychoactive substance use in Eastern Europe and Central Asia. EHRA: *Vilnius, Lithuania, January.*

van der Gouwe, D., Brunt, T. M., van Laar, M., & van der Pol, P. (2017). Purity, adulteration and price of drugs bought on-line versus off-line in the Netherlands. *Addiction, 112*(4), 640–648. https://doi.org/10.1111/add.13720

van der Sanden, R., Wilkins, C., Romeo, J. S., Rychert, M., & Barratt, M. J. (2021). Predictors of using social media to purchase drugs in New Zealand: Findings from a large-scale online survey. *International Journal of Drug Policy, 98,* 103430. https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2021.103430

Vayena, E., Haeusermann, T., Adjekum, A., & Blasimme, A. (2018). Digital health: meeting the ethical and policy challenges. *Swiss Medical Weekly, 148,* w14571. https://doi.org/10.4414/smw.2018.14571

Vrolijk, R., & van der Gouwe, D. (2020). *Drugs Informatie en Monitoring Systeem (DIMS) Jaarbericht 2019.*

Trimbos instituut